

Kétszázötvenöt
cikket csak ak-
kor küldünk vá-
rosa, ha előzetes
megítélésnek. Ké-
szleteket is elő-
zől tovább nem
küldünk.

Szerkesztőség:
VII., Belföldi ter-
vezés 47.

A NŐ ÉS A TÁRSADALOM

A FEMINISTÁK EGYESÜLETE
ÉS A NŐTISZTVISELŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE
HIVATALOS KÖZLÖNYE

Cikkeket csak a
szerző engedélye-
vel, lapunk egyéb
tartalmát A NŐ és
a társadalom meg-
nevezés mellett
szabad átvenni.

Kiadóhivatal:
Andrássy utca 43.
Telefon 50-75.

TARTALOM: Robert Michels: A prostituált, mint a proletariátus „vénlánya”. – Schwimmer Rózsa: Vita a feminizmusról. – Perczelné-Kozma Flóra: A nőmozgalom egy kérdéséről. – Glosszák. – Mercedes Sarđa: Nőmozgalom Spanyolországban. – Barand Margit: A Kelet asszonyai. – s c h. r.: Munkásvendéglő. – Szemle. – Irodalom. – Az asszony és a divat. – Szerkesztő üzenetei. – A Feministák Egyesületének hivatalos közleményei. – A Nőtisztviselek Országos Egyesületének hivatalos közleményei.

Mrs Carrie Chapman Catt március 6-án Magyarországra érkezik. Nyitramegyei tagtársaink Érsekújváron fogadják. Előadást tart március 7-én Nyitrán, 9-én Budapesten, 10-én Nagyváradon, 13-án Temesvároton, 14-én Aradon, 16-án Kaposvároton, 17-én Pécsen, 19-én Szombathelyen, 23-án Pozsonyban. Figyelmeztesse mindenki e városokban lakó rokonait és ismerőseit a kiváló vendég előadására.

A PROSTITUÁLT, MINT A PROLETARIÁTUS „VÉNLÁNYA”.

Írta: DR. ROBERT MICHELS, Turin.

Az öregedő, majdnem minden mélyebb életörömből kizárt lányok serege, akiket a kegyetlen nyelvcsókás „vénlányoknak” szeret nevezni, ismertetőjele burzsoáziánknak, melynek minden rétegében feltalálható. De ez a jelenség csakis a burzsoáziára szorítkozik, a proletariátus nem ismeri.

A vagyonos és vagyonosabb osztályokban ezrével látjuk a derék, öreg kisasszonyokat, nénikéket és idősebb testvéreket, akik egész életükre lemondtak a házasságtól és mai viszonyaink között vele együtt a nemi élvezetről is, ami még sokkal többet jelent. A munkásosztályban azonban – és ez is igen élénken világítja meg a különböző osztályok különböző létfeltételeit – az öregedő leány, legalább a szó fiziológiai értelmében, egészen abnormális jelenség. A kenyérkereső nők, a gyári és mezei munkásnők között, 30 éven felüli korban alig találunk hajadonokat. Csak a polgári családok személyes szolgálatában álló nők: házvezetőnők, szakácsnők, cselédek képeznek e téren külön kategóriát.

Az a feltűnő jelenség, hogy a vagyonos osztályokban oly sok, a dolgozó osztályokban pedig oly kevés az öregebb leány, első pillanatra pusztán véletlenségnek látszik. Pedig pontosabb vizsgálatnál könnyen megtaláljuk az okot, amely tisztán gazdasági jellegű.

Az alsóbb néposztályok fiatal férfiemberének fiziológiailag és gazdaságilag egyaránt szüksége van állandó élettársra. Alacsony bére azonban sem azt nem engedi meg neki, hogy házvezetőnőt fogadjon, aki otthona ridegségét csökkentse, ruházataról stb. gondoskodjék, sem pedig azt, hogy fajfentartási ösztöne kielégítésére állandó, fizetett szeretőt tartson. Hogy mindkét szükségletét kielégíthesse, megházasodik. Ez a tény magyarázza meg azt a másikat, hogy a 30 éven felüli hajadon proletárlány valósággal ritkaságszámba megy. Az agglégények száma a munkások sorában ugyanis elenyészően kicsi.

De bár a háztartási munkásnőktől eltekintve, a proletárnők között úgyszólván nincs is vénlány, mégis van egy egész serege a felnőttnél, de házasságon kívül élő nőknek: a prostituáltak. ők felelnek meg a proletariátusban a középosztálybeli vénlánynak. E két jelenség csak okaiban és hatásaiban különbözik egymástól. Egyik kegyetlen szociális iróniája mai társadalmi berendezésünknek, hogy míg a házasságon kívül élő középosztálybeli leány kénytelen a szerelmét agyonhallgatni és nemi ösztönének kielégítetlensége alatt szenvedni, a hajadon proletárnő éppen ellenkezőleg üzletszerű szerelemre és állandó szexuális túlcsigázásra van kényszerítve. A mai társadalmi rend itt olyan kriminális jelenséget idéz elő, amely méltó az ókori Ázsia morális tekintetben legmélyebben álló korszakához; két megdöbbentő szociális jelenséggel jár: a polgárosztály

hajadon leányát eltiltja a szerelemhez való jogtól. a hajadon proletárlányt pedig rákényszeríti az erotikus életmódra, ha nem is érez rá hajlandóságot. Más szóval a mai társadalom a polgárlánytól megtagadja a nemi szerelem jogát, míg a proletárlánytól ugyanakkor megtagadja azt a jogot, hogy lemondhasson a nemi szerelemről. Újabb bizonyítéka ez annak, hogy a kapitalizmus nem csupán a mindkét nembeli proletariátusra, hanem a női polgárosztály igen nagy részére is súlyos terheket ró.

...

Láttuk, hogy a fiatal munkásnak szüksége van gazdasszonyra is, nemi lényre is; minthogy pedig nem áll módjában ezeket vásárlás útján megszerezni, akarva, nem akarva az anyakönyvi hivatal közvetítését kell igénybe vennie. A jobb gazdasági körülmények között élő ifjúra nézve ez a kényszer nem áll fenn. Ugyanazok az okok, amelyek a házasság előtt erkölcsstelen életre készítik, nagyon könnyen arra vezetik, hogy a házasságot teljesen elkerülje. A létért való küzdelemben, amelyet neki is meg kell vívnia, rendszerint az évek hosszú sora elmúlik, amíg abba a helyzetbe kerül, hogy feleségét és gyermekét eltarthassa, akár hivatalnok, akár kereskedő, vagy úgynevezett szabad pályán működik. Ha azután – aránylag későn – van annyi vagyona vagy jövedelme, hogy családot alapíthatna, többnyire oly mértékben megszokta a házasságon kívüli élet örömeit, hogy még a fajfentartó fiú utáni, a legtöbb férfiben erősen kifejlődött vágy sem bírja rá, hogy az agglegény vidám és gondtalan életét a házasság nagyobb felelősségével felcserélje. Ehhez járul még sok szociális visszasság, amely a házasságtól visszatartja: a hadjáratra induló lányos szülők hosszú karjai borzalommal töltik el. Az óriási pretensiójú fiatal leányok, akik a helyett, hogy házastársi hűségben a férfival együtt küzdenének a létért, mindjárt a kész kényelembe akarnak beleülni, továbbá az a tudat, hogy a férfi csaknem ugyanannyit veszít a házasságban a szabadságából, amennyit a nő nyer: a házasság gondolatának gyakran elveszik minden vonzó erejét. Míg a közkeletű morál a házasság előtt a férfinak, megbocsát minden szexuális bűnt ha az félig-meddig „elegánsan” történik, sőt a gáláns élet barát és ellenség szemében egyaránt bizonyos superioritást kölcsönöz neki, amint megházasodik – legalább a formákat illetően – különféle dolgokra kell tekintettel lennie. Aki ismeri a megszokás erejét a történelemben és az egyéni életben, jól tudja, mily nehéz annak, aki házasságra előtt szexuálisa volt, főleg a felesége terhessége és anyasága idején a monogámiába beleszoknia.

De más okok is hozzájárulnak, hogy a középosztály férfiainak nagy része élete végéig legénysorban maradjon. Sok fiziológiai ok mellett egy pszichológiai is: a mai egészségtelen kereseti viszonyok mellett a férfi később lesz „házasságképes”, mint a nő. Ha 30-35 éves korában végre „jó pozícióra” tesz szert, feltétlenül rájön, ha esze van, hogy az a pszichológiailag legjobban megalapozott házasság, amelyben a házastársak között nincs túlságos korkülönbség és éppen ezért a javakorabeli férfi – ha helyesen akar cselekedni, nem választhat magának 16-20 éves gyermeket élettársul. De a problémának az az egyszerű megoldása, hogy 30-35 éves férfi ugyanolyan korú feleséget keres magának, hajótörést szenved önmagának és a rokonságnak a vén lánnyal szemben táplált ostoba előítéletein, más szóval, az életkorának a két nemre nézve egyenlőtlen, hamis értékelésén. És ezért sok esetben egyáltalán nem házasodik meg.

Mindezek a szociális viszonyok azt idézik elő, hogy a középosztály férfiainak nagy része vagy egyáltalában távol marad a monogámus házasságtól, vagy, ha köt is ilyen házasságot, nem tartja be a monogamia törvényeit, vagy a legjobb esetben is tízévi, vagy még hosszabb házasságon kívüli nemi élet után lesz csak monogamista. Látunk tehát nagyon sok nemileg teljesen érett férfit, akinek szüksége van a nőre, vagy legalább is azt hiszi, hogy szüksége van rá. Minthogy pedig ezenfelül, bár a megszülető gyermekek között nem nagyobb a leányok száma, az életben maradt csecsemők közt több a leány, mint a fiú csaknem egész Európában és későbbi korban is kisebb a nők halandósága, mint a férfiaké, szóval, Délolaszországot, Görögországot és még néhány kisebb területet kivéve, mindenütt sokkal több a nő, mint a férfi, a mai társadalmi viszonyok mellett szükségszerű következménynek fogjuk tartani a proletáraszonyoknak ama nagy kategóriáját, amely áruba bocsátja a testét

Az ínség – tágabb értelemben véve, mint a testi és szellemi táplálékban: a kultúrában való nélkülözés – első oka annak, hogy a férfiak nemi vágyait a prostituáltaknak a proletariátus asszonyaiból kialakult osztálya tényleg kielégíti. Természetesen vannak olyan prostituáltak is, akik ezt a foglalkozást merő féktelen érzékiségből űzik. Számuk azonban elenyészően csekély. Különben is a pathológia terére tartoznak. Ami prostituáltakká, vagyis önmagukat áruba bocsátókká teszi őket, megint csak a gazdasági tényező. Az asszonyok egy további nagy serege pedig azért prostituálja magát iparszerűleg, hogy a munkásnő, főleg pedig az otthonmunkásnő örömtelen életétől megmeneküljön, prostituálja magát lángoló vágy-

ból a kultúrára, vagyis arra, amit ő kultúrának tart, ami színházban, szép ruhákban, fényűzésben és örömeiben áll. Aruba bocsátja magát, hogy legalább látszólag szebb, barátságosabb viszonyok közé kerüljön, mint amilyenek között a becsületesen dolgozó proletárasszony élete folyik. A prostituáltak túlnyomó része azonban a gazdasági ínség egyenes útján jut a foglalkozásához. Sokszor megfigyelték már, hogy ha valahol a nőmunkások bére emelkedett, ugyanolyan mértékben csökkent a prostituáltak száma és hogy a női munkabérek csökkenése nem csupán a prostituáltak számbeli gyarapodását idézte elő, hanem az árakat is lejjebb szorította. Mindenki, aki evvel a kérdéssel némileg behatóan foglalkozott, jól tudja ezenkívül azt is, hogy vannak manapság egész iparágak, amelyekben a bérek oly nyomorúságosak, hogy a munkaadók a prostitutiót úgyszólván belekalkulálják a munkásnő megélhetési eszközei közé. Így adódik azután, hogy vannak a női proletariátusnak óriási rétegei, amelyek csak az éhség vagy a szegény között válogathatnak.

A prostitúció, mint társadalmi intézmény, a benne élő nőt kétféleképpen degradálja: mint nőt és mint proletárt.

Amíg lehetséges lesz egy nyomorult arany-, ezüst- vagy nikkelpénzen női testet vásárolni, addig a mi sokat dicsőített civilizációnk nem egyéb szép kulisszánál, amely szenny és bűnt takar. A prostitúció – etikai szempontból nézve – ökölcspás az egész női nem arcába. A férfivilág számára pedig, amely él ezzel az intézménnyel, nemcsak fiziológiai veszélyt és morális miazmákat rejt magában, hanem – esztétikai szempontból nézve – utálatos is.

Mindamellet mi sem nevetségesebb és ostobább, mint hogyha moralistáink tele torokkal dörgik a levegőbe: „Le a prostitúcióval!” Mert minden megbotránkozás cél- és haszon nélküli erőpocsékolás, ha az illető intézményt nem analizálják alaposan és – amennyire lehetséges – meg nem szüntetik az azt előidéző okokat.

Ez a dolog veleje. Megpróbálták már a problémából kivezető legkülönbözőbb utakat. Századok óta próbálkoznak az individuális prophylaxis-sal, intéssel, prédikálással, leány- és legényegyletekkel, vallásos szektákkal és etikai önsanyargatással egyrészt, ájtatos alapítványokkal és jótékony estélyekkel másrészt. A fizikai nemi éhség azonban ezeket a jámbor eszközöket mind legyőzte. A részlegesen kollektív prophylaxis egy bizonyos nemével is megpróbálkoztak: Angliában a prostituált nők harmadrésze külföldiekből, főként németekből és franciákból kerül ki. E jelenség oka első sorban az angolországi, nagyobb munkabérekben keresendő, melyek kevesebb nőt kergetnek ki

a mindennapi kenyérért való hajszában az utcára, mint olyan országokban, amelyekben alacsonyabb a standard of life. Ehhez járul még az angol antropológusoknak és szociológusoknak az az állítása – ha ugyan hitelt érdemmel – hogy angol leányok kevésbé bírják az iparszerű prostitúcióval járó fáradalmakat. Az etikai és egyéb okokból keletkezett prostitúció-ellenes mozgalomnak Angliában „nemzeti” jellege is van. Természetesen nem minden egyes angol moralista és ellenzője a prostitúciónak. De az angol nép túlnyomó része jingoista érzelmű és ezért ellenzője az angol prostitúció idegeneközte részének. Csakis ezen az alapon érthető meg a londoni Mayfair-Union című nőegylet keletkezése, amely azt hiszi, hogy akkor adja meg a prostitúciónak a halálós dőfést, ha rábeszélni igyekszik a német és francia prostituáltakat, hogy hagyják el az angol földet. Valóban csodálatos kísérlet. Nem tudom, nevetségesen naiv, vagy brutálisan komikus-e inkább. A Mayfair-Union asszonyai elfelejtik, hogy a kontinensről jövő lányok Angliában egy reális, az általuk is elismert társadalmi rendből kisarjadzott szükségletet kielégítő funkciót teljesítenek és hogy munkájuk mindenestre sysiphusi munka marad még akkor is, ha sikerül véghezvinniük azt a nemzeti hőstettet, hogy az utcai szerelem piacáról a német és francia árút kiküszöböljék és a piacot a nemzeti termelésnek biztosítsák. A prostitúció leküzdésének egyetlen eredményes módja nem individuális, nem is nemzeti, hanem csakis kollektív lehet. Kollektív prophylaxis a prostitúció ellen összes termelési feltételeink és velük együtt a szociális pedagógia evolúciója útján. Igaz, hogy a nemi szenvedélyek kiirthatatlanul gyökereznek az emberben. De a megvásárolhatóság, amely ezeket a szenvedélyeket prostitúcióvá degradálja, kikapcsolható közülük. Csakis az összes embereknek, nemre való tekintet nélküli, gazdasági alapon nyugvó relatív kultúregyenlősége lesz az a György lovag, amely fejét veheti a prostitúció sarkányának.

Fordította: G. J.

VITA A FEMINIZMUSRÓL.

Írta: SCHWIMMER RÓZSA.

A Magyar Társadalomtudományi Egyesület vitát rendezett a feminizmusról, annak helyes felismerésében. hogy ezzel a kérdéssel foglalkozni: tudósnak, laikusnak egyaránt kötelessége. Ha komoly szándéka volt a kérdést megvitatni, érthetetlen, miért vágta derekán a diskusziót akkor, amikor az előadó tételeinek megcáfolása és talán megvédése is javában folyt. Miért szakították meg hirtelen és miért nem élhetett az előadó a zárszó jogával?

Kenedi Géza, az előadó, a maga újságjában mondta el a zárszót (Az Újság 1909. II. 14.), nem illetlen dolog

hát, ha én is a mi újságunk hasábjain mondom el, aminek kifejtésére a vita során nem kaptam meg a szót. Szükségesnek tartom elmondását, nem mert „kikivánczik belőlem a bennrekedt szó”, hanem mert a vitázóknak szabott rövid idő alatt a felszólalók nem tisztázhatták az előadónak és a feminizmus, vagy helyesebben a feministák, vagy még helyesebben a Feministák Egyesülete ellen felszólalt Farkas Pálnak némely állításait.

A vitát Kenedi Gézának objektivitásra becsteltesen törekvő, de a nőmozgalom biológiai alapját teljesen félreismerő előadása nyitotta meg. Vázlatát Az U. febr. 6-iki száma közölte. Az előadás sok tételét cáfolta meg dr. Márkus Dezső, aki a feminista mozgalomba bele-magyarázott tévedéseket helyesbítette nagyhatású felszólalásában. Percelné Kozma Flóra lapunk más helyén egész terjedelmében közölt felszólalásával bebizonyította, hogy a nőmozgalom, a nők egyetemének érdekeit képviselvén, fölötté áll a nemzetiség, felekezet, politikai párhóvátartozandóság szétválasztó erejének: programjában, működésében mellőzi mindazt, ami szétválaszt, hogy teljes súllyal érvényesítse azt, ami a nők összességét összeköti.

Mert a klerikalizmus és a különösen germán országokban ortodox szocializmus hiába hirdeti megdönthetetlen törvényként, hogy a nők nem szervezhetnek felekezeti és politikai neutrálításban: a gyakorlat épp úgy, mint a teória alaposan megcáfolja a tisztán hatalmi érdekből felállított tételt.

Bizonyságul: a Nemzetközi Nőszövetség épp úgy magában foglalja a német felekezeti alapon álló „mérsekelt” feminista egyesületeket, mint a svájci és az olasz tisztán szociáldemokrata munkásnőegységeket. Az olasz nőmozgalomnak ezt a pártköziségét dr. Robert Michels a Feministák Egyesületében február 3-án tartott előadásában bőven ismertette. Kisebb keretben ugyanezt bizonyítva, utalhatunk arra, hogy a Feministák Egyesülete országos szervezetében aktív működésben találunk a szociáldemokrata-párthoz tartozó tagokat épp úgy, mint a függetlenségi párt programja alapján állókat; a társadalmat vallási szempontból látó nők mellett radikális atheistákat, szabadgondolkodókat; erősen nacionalista érzésűek mellett kozmopolita hajlandóságúakat.

A nőmozgalomnak, mint olyannak, nincs is köze a hozzá tartozó politikai, felekezeti vagy nemzetiségi viszonyához. Mert a törvények nem mondják: a katolikus nő járhat az egyetem bármely fakultására, a kertészeti, gazdasági meg egyéb szakiskolába, a református, a zsidó meg a többi nő pedig nem, hanem a nőt zárja ki ezekből az intézetekből. S a társadalom ennek következtében nem mondja: a katolikus nőnek egyforma munkáért egyforma bért adok, a többit pedig csak szánalom-ból féláron alkalmazom, hanem: a nő munkájáért felebére is elég, mert a nő munkája silányabb. Ha tehát egyenlő előképzettséget, munkájának gazdasági értékelését akarja elérni a nő, egyesülnie kell mindazokkal, akik ugyanezt akarják elérni, mert – óh szent banalitás! – minél nagyobb a tábor, annál hatalmasabb az érvényesülési ereje.

Politikai pártállás szerint sem osztályoz a társadalom, amikor a kettős erkölcs alapján a törvénytelen viszony minden gazdasági, társadalmi, erkölcsi terhét a „védett, gyöngé” nőre sózza, akár katolikus, akár zsidó,

akár református s a férfit össze-vissza egy számba sem vehető gazdasági ellenszolgáltatásra kötelezi igen kétséges módon.

Aki tehát az erkölcs terén is egyensúlyba akarja hozni a férfit és a nőt, annak az összes érdekeltekkel való együttes munkára kell törekednie. Ugyanez áll mindazokra a jogi, gazdasági és társadalmi berendezésekre, amelyek neme miatt erőszakosan és tudatosan károsítják a nőt osztály, felekezet és nemzetiségre való tekintet nélkül.

A vita folyamán Glücklich Vilma azt a természet tudományi abszurdumot utasította vissza, mintha a feminizmus a nőt a férfival egyenlőnek tekintené s ebből kifolyólag törekednék az egyenjogúságra. Kiemelte, hogy éppen az egyenlő értékéből mit sem levonó fiziológiai és pszichológiai különbözőség követeli meg az önálló érvényesülést, az egyéni és polgári önrendelkezés korlátlan jogát.

Farkas Pál, aki a maga újságjában, az Új Időkben, a legvirulőbb antifeminizmust ápolja aranykalkában csicsergő bakfisleánykák gyönyörködtesére, szíves vállveregetéssel örvendezett azon, hogy van feminizmus Magyarországon is, csak a külföldi előadók és ideák importját rosszalta.

Rosenberg Augusztia visszautasította Kenedinek azt az állítását, hogy „az ötven éven felüli nő elmezavart.”

A vitát itt a hozzászólásra jelentkezés és előadói zárszóra való tekintet nélkül Lefejezettnek nyilvánította Gaál Jenő elnök. Utólagosan kell tehát még tisztázni az előadó és a vitatkozók helyre nem igazított állításait.

Nem szocializmus a feminizmus – Kenedi állítja – ha nagyon sok tételt a két programon egyformán meg is találunk, mert hiszen bármely más politikai párt programján is találkozunk egyik-másik pont. S ezért a feminizmus nem dobja el egyes programtégeit, ha értük a szocializmus vagy konzervativizmus gyanújába is kevernek. Ha a nőmozgalom úgy hallgatna a különböző pártok tanácsaira, mint a holló a sajtjára éhes rókáéra, hamarosan éhen veszne.

Ténybeli tévedés Kenedinek az az állítása, hogy Mme Nelly Roussel és Lischnewska szocializmust akarnak a mozgalomba csempészni. Roussel szocialista, de amiről nálunk beszélt, a Neomalthuzianizmust maga Marx ítélte szocializmusellenesnek. S az ortodox Marxisták még ma is ellenzik a szaporodás önkéntes korlátozását. Mária Lischnewska pedig sovíniszta német nacionalista, aki szociális téren sok olyanért hevül, ami a szociáldemokrácia programjában is található. Ezt a két asszonyt emelte ki Kenedi s éppen ők klasszikus példái annak, hogy a nőmozgalom közös céljaiért a különböző pártállásúak összeférnek. A többi tévedés helyesbítésénél azonban sokkal fontosabb Kenedi biológiai következtetéseinek megcáfolása.

Apáthy és mások sejtelméletének alapján a szociális munkamegosztást sürgeti férfi és nő között. Csakhogy sokadmagával a természetes munkamegosztást összetéveszti a szociállal.

A férfi és a nő fiziológiai különbözősége fiziológiai működéseik differenciálódását vonja maga után, de szociális funkciók „férfias és nőies” felosztására nem hat törvénytörően.

A feminizmus a természetes munkamegosztás

mellett a társadalmi munkamegosztás érvényesítéséért küzd. A két funkció közötti különbséget a feminizmus nagy tudósa, Charlotte Perkins Gilman így állapítja meg: „A fajfenntartásra (természetes funkció) férfinak és nőnek különböző szervei, különböző funkciói vannak és különböző irányú tevékenységet fejtenek ki.” Ez az, amiről ránk fogják, hogy nem tudjuk, vagy megmásítani kívánjuk, feltételezvéen rólunk, hogy a férfiakat gyermekszülésre oktatni, a nőt pedig attól elszoktatni kívánjuk. De a nemi különbözőség nem irányíthatja a társadalmi munkamegosztást, mert „az önfentartásra (társadalmi funkció) férfinak és nőnek egyenlő szervei, egyenlő funkciói vannak és tevékenységük iránya is egyenlő.” A feminizmus éppen biológiai alapból kiindulva, azt akarja, hogy a fajfenntartási funkciók különbözősége mellett a férfi és a nő a létfenntartást szolgáló egyenlő, természetes erőit mesterséges, társadalmi (jogi és gazdasági) akadályok nélkül érvényesíthesse. Akik természettudományi alapon tudnak gondolkodni, azok e mondatban az egész feminista programot megtalálják. Kenedi nem intette volna a feministákat „a szociális biológia igazságainak félredobása” ellen, ha figyelembe veszi, hogy a magyar feminizmus egységesen a Charlotte Perkins Gilman szociálbiológiai törvényekre felépített rendszerén áll.

A vitában szóhoz jutott nők a gyakorlati élet megdönthetetlen tényeivel cáfolták meg Kenedinek azt az állítását, hogy a nő szexuális életével összefüggő zavarok indokolják a nő rendszeres munkából való kizárását. De még egyre kellett volna rámutatniok. Arra ugyanis, hogy az említett zavarok tényleg megfigyelhetők, de csak mint beteges tünetek. Társadalmunk szégyene, hogy nem törődött eddig e betegségek gyógyításának lehetőségével. Semmelweisig a gyermekágyi lázt is a szüléssel járó természetes bajnak tartották. Egy jövődő Semmelweis feladata marad a nők szexuális életével összefüggő beteges tünetek okainak kutatása és gyógyítása. „Bezzeg régen kutatnák ezeket, ha a férfiak szenvednének annyit e bajok alatt”, mondja hasonló alkalommal Nelly Roussel. Semmi ok azonban arra, hogy a szenvedő kivételek miatt az egészséges átlagot is megbénítsuk társadalmi funkciói teljesítésében.

Egy a vita előre nem látott zárása következtében nemcsak szóhoz, hanem jelentkezéshez sem jutott hölgy azt akarta kérdezni Keneditől, miért nem bízna a bírói, az orvosi, a vasúti foglalkozást „szellemi képességeinek időről-időre birtokában nem levő nőre” amikor az alkohol, nemi kicsapongás és alkoholmérgezés hatása alatt álló férfiban elég biztosítékot talál e funkciók teljesítésére.

Végül azt állította Kenedi, hogy a feministák a gyermekprodukálást, nevelést és háztartást alacsonyabb rendű munkának minősítik s az asszonyok csak azóta elégedetlenek, amióta ezt „bebeszélék” nekik. Ezzel szemben arra kell utalnom, hogy a törvények, – férfiak – értékítélete becsüli le azokat a funkciókat, amikor az asszonyt a legtöbb dologban a gyermekkel helyezi egy jogvonalra és törvényes föllebbvalójának minősíti a férfit. A mi „bebeszélésünk” éppen azt akarja elérni, hogy a nő ne elégedjék meg ezeknek a funkcióknak ilyen törvényes és gazdasági lebecsülésével. Amint Kenedinek előadása óta Az Újságban megjelent cikkei is mutatják: ő tényleg

becsületes igyekezettel keresi a feminizmus igazságait s azért biztos, hogy ő meg is fogja találni. S ha akárhányszor óhajtunk kell, hogy isten óvjon meg bennünket a barátainktól, akkor Kenedire bátran mondhatjuk: bár ilyenek volnának összes ellenfeleink!

Közkeletű frázist ismételt Farkas Pál a vita folyamán, amikor külföldi ideák és külföldi előadók importját rosszalta a Feministák Egyesülete részétől. A magyarországi feminista mozgalomról állítani, hogy külföldi ideák importján alapul, annyit jelent, mint a magyar nő hagyományait, kiváltságos jogállását a múltban nem ismerni, vagy ezeket a hagyományokat érzélgős, modern, honfíbuval teli regények könnyeken át visszapiillantó mendedmondáiban látni. Ha valamely országot, úgy elsősorban Magyarországot kötelezi a hagyomány a nő teljes egyenjogúsításának megteremtésére. Az ablegatus abszenciumot évszázadokon át az országháza küldő főnemes özvegyek, az országgyűlés tárgyalásaihoz bebocsátatásért küzdő „nemes asszonyok” 1780 körüli mozgalmai kötelezik a demokratikus Magyarországot korunknak megfelelő radikális női jogok kivívására és megadására.

S hogy a Feministák Egyesülete e küzdelemben külföldieket is megszólaltat: nem eshetik más elbírálás alá, mint amikor valamely színház vendégművésszel adat elő egy szerepet, amelyet különben hazai erők játszanak. A feministák a mozgalom körébe tartozó kérdéseket felvetik, tárgyalják, propagálják, lehetőleg sok oldalról vitatják meg. E többoldalú megvitatás érdekesebbé tételére mi sem alkalmasabb/mintha a tárgyalás alatt levő problémákhoz egy-egy külföldi szaktekinetely is hozzászól. Hogy e hozzászólások egyes ideáknak országok határait nem respektáló elterjedését, érvényesítésük egyidejűségét bizonyítják, nem lepheti meg azokat, akik tudják, hogy egy idea a tudomány, a technika, az irodalom terén egyidőben ütheti fel a fejét egymástól legtávolabb eső, kultúra, temperamentum, műveltség dolgában egymással ellentétes népeknél.

Miért vesszük igénybe nemzetközi egyértelműséggel Edison találmányait, Pasteurét, Mme Curieét? Miért élvezzük kiállításainkon Meunier szobrait, Israels képeit? Miért ültetjük át nyelvünkre Zola műveit, Goethét, Shakespeare!/? Miért élvezzük a Svardströmék énekét, Ysaye, Sauer, Rosenthal játékát? S miért nem haragszunk, hogy Munkácsy képeinek megtekintésére jár a világ, hogy Semmelweis találmánya külföldi anyák életét is menti, hogy Petőfit, Jókait, Molnár Ferencet és Bródy Sándort idegen nyelvre is fordítják, hogy Mérő Jolánt, Vecsey Ferencet a külföld is megtapsolja? S miért „veszedelmes” éppen csak a külföldi szónokok Magyarországon való szerepeltetése? Ezt bővebben indokolni tudományos kötelessége lett volna Farkas Pálnak, aki a nemzeti fejlődést féltette a külföldi feministák előadásaitól. Kultúréletünknek talán egyetlen ágában sem érvényesül a kölcsönösség a külfölddel annyira Magyarország javára, mint a nőmozgalom terén. A Feministák Egyesülete évenként 4-6 külföldi előadót hív meg, ezzel szemben magyar feministák évenként 30-40 előadást tartanak külföldön, anélkül, hogy valamelyikük egyetlen egyszer is találkozott volna a szemrehányással, hogy felfordul a Svájc, Franciaország, Hollandia, Németország, Ausztria stb. a magyar feministák eszméitől.

Végül Rosenberg Augusztia felszólalására kell még visszatérnünk. Ő még több és több kötelességet követel a nő számára, holott kevés joga mellett amúgy is túlsó kötelessége van már az asszonynak.

Még több kötelességet csak akkor róhatunk majd a nőre, ha előbb jogaiban engedjük őt megerősödni. Jogot kell szereznünk, gyorsan, sürgősen, hogy szociális funkcióinkat a természetes mellett a magunk és a jövő generáció károsítása nélkül teljesíthessük. A nő emberi érettségét a törvények mindenkor elismerték, amikor teljes emberi felelősséget hárítottak rá, biológiai inferioritását csak akkor emlegetik, ha jogkövetelések elhárításáról van szó. Aki visszautasítja a nő természetes kisebb értékességét, annak logika szerint szociális egyenjogúsága után is ki kell nyújtania a kezét.

A NŐMOZGALOM EGY KÉRDÉSÉRŐL*

Írta: PERCZELNÉ-KOZMA FLÓRA.

A nagyrabecsült előadónak, dr. Kenedi Géza, úrnak vasárnapi cikke, melyben gyönyörűen jelzi, hogy ez az eszmecsere nem ellenséges harc, hanem az igazságnak együttes, becsületes keresése akar lenni, bátorít fel arra, hogy én, az ő irodalmi munkásságának, egyéniségének és családjának egyik legnagyobb tisztelője, szintén részt kérjek magamnak ezen magas színvonalú, altruisztikus harcból.

Azon megjegyzésre reflektálnék, mely szerint a nők, mint anyaságra praedesztinált lények, oly szerencsétlen testi szervezettel és egészségi viszonyokkal bírnak, melyek időnként lelki világukban abnormis és diszharmonikus állapotokat szülve, 45 év körül pedig már nagyobb fokú bomlottságot teremtve, alkalmatlanná teszik őket úgy a kitartó fizikai, mint a logikus és következetes szellemi munkára.

Legyen szabad csak arra figyelmeztetni az előadó urat, hogy nem minden abnormisnak nevezett, diszharmonikusnak látszó lelki állapot tekinthető „kártékony rendellenességnek”, vagy „lelki bomlottságnak”, melytől a közügyeket féltetni kell. Határozott tapasztalat mutatja, hogy a nők sötétebb hangulata, érzékenyebb lelki világa nem éppen az észnek és logikának a bomlottságát jelenti! Az a bizonyos sötét szemüveg – mely mindenestre a kedélynek némi deprimáltságából ered – rendszeren nem valótlanosságokat szokott mutatni, hanem legtöbbször éppen a tényleges hibákat és társadalmi ferdeségeket szokta megvilágítani. Ezek a betegeseknek gondolt töprengő gondolatok, az anyasággal járó mélyebb és szentebb magabizallságok, kötelezettségre ébredések, sőt mindenütt kötelességtudást és felelősségérzetet követelő kedélyhangulatok az én szerény véleményem szerint – még ha tényleg túlságosak és alkalmatlanok volnának is – nem annyira megbomlottságnak a jelei, mint inkább egy új világlátásnak, sötét, de reformátori gondolatoknak nevezhetők.

* Hozzászólás a Magyar Társadalomtudományi Egyesületben február havában rendezett, feminizmusról szóló vitához.

Hiszen fel sem tételezhető a nagy és szerintem magasabb intenciója, céltudatos természetétől, hogy a „legszentebb” feladatot: az asszonyi és anyasági feladatot, cinikus módon megbomlott és beszámíthatatlan állapottal kösse rendeltetésszerűen össze. Ezek a valóban abnormális esetek csak kivételszerűen jelentkezhetnek. Mert a célnélküli beteges szimptomák „praedesztinációszerűeknek” sohasem nevezhetők.

A legtöbb diszharmonikusnak tartott hangulat – vagyis a külső társadalmi berendezés és a belső egyéniség közötti egyenetlenség – termékenyebb és reformálóbb gondolatokat szül a köz érdekéért, mint az a temérdek „normális”-nak nevezett, harmonikus, a jelen körülményeibe mindig belenyugvó, elégedett vélemény, mely éppen konzervatív társadalmunk nagy mulasztásainak az okozója! Ama bizonyos szükséges, sőt kötelező elégedetlenség nélkül – mely elégedetlenség nem forradalmi, erőszakos változtatásra, hanem higgadt reformátori munkára ösztönöz bennünket – semmiféle szellemi pálya nem munkálja a tökéletesebb jövőt! Erről a kötelező, de soha sem lázító; elégedetlenségérzetről – mint tipikus asszonyi tulajdonságról – a legjellegzetesebben értekezett a korán elhunyt Neményi Erzsébet, ki egyike volt Magyarországnak leglogikusabb írójának.

De még ha tényleg szeszélyes és megbomlott állapotot szülne is e sötétebb hangulat, vajjon nem tapasztaljuk-e úgy a világtörténelemben, mint a mindennapi életben, hogy a legabnormisabb szeszély és változó, következetlen kedélyhangulat a különben komoly munkánál nem képez valami súlyos akadályt. Magyarország egy sereg nagy embere hihetetlenül szeszélyes; és a leglogikusabb és következetesebb hivatalos munka mellett, privát kis ügyekben vagy a családi életben nevelésesen logikátlan, hirtelen haragú, sőt akárhányszor beszámíthatatlan és megbízhatatlan. Ha ezek közül egyik vagy másik gyermekeinek nem az apja, hanem az anyja lenne, bizonyára egészségi állapotára vezetnék vissza ezt az abnormitást.

És vajjon azok a sajnálatos egészségi állapotok, melyeket a férfi társadalom nagyobbik része – nagy tisztelet a másik részének – nem is normális úton, a szent természet tervszerűsége folytán, hanem nagyon is abnormis módon, emberi gyarlóság folytán, saját maga szerez Önmagának, melyek csirái a hazánkban annyira pusztító tüdővésznek, görvélykórnak, testi és szellemi degenerációnak – vajjon ezek az egészségi állapotok hivatottabbak lennének-e a közügyek vezetésére, a jövő emberiség megalapozására, mint a természettől nyert, természetes változások?

De még ha a női szervezet hozta kedélyállapot maga a teremtő és alkotó képességet támadná is meg, még mindig megmarad a legfőbb erő: az erkölcsi tisztaság, az erkölcsi érzet rendkívüli fejlettsége, melyet igazán csak a legbetegesebb abnormitás csorbíthat meg az intelligens asszonynál. Már pedig a konzervatív-nak nevezett, erkölcsiséget hangsúlyozó vallási alap – melynek itt liberalizmusunk dacára is valószínűleg sokan hívei vagyunk – nem annyira a „nagy súllyal bíró” agy velők zsenialitásától várja korszakunk megváltását, hanem inkább a nagy és meleg szívek erkölcsi érzetében és altruisztikus tulajdonságaiban keresi a javításhoz vezető eszközt. És a női szívnek e tekintetben való elegendő

mélyét – meglehet, hogy éppen az agyvelő súlyának rovására – letagadni csakugyan nem lehet.

Kétségkívül a nevelési tudomány által – melynek gyakorlás. hála istennek nekünk is meg van engedve – hathatósan érvényesíthetnők társadalmunkra nézve ezen erkölcsi erőt; csak hogy éppen mélyen tisztelt előadónk említ egy gyönyörűen megírt régebbi cikkében, hogy inkább példaadással, valamint az együttes foglalkozás és szórakozás által keletkezett baráti viszonnal lehet a helyes nevelést eszközölni, mint a gondolatoknak átplántásával. De már most. ha a gondolat- és érzelemátvivés csakugyan olyan nehéz, sőt kétséges sikerű mesterség, mint amilyenek az előadó úr állítja, a mi nőies hivatásunk pedig nem az a pálya, melyben fiainknak példát mutathatnánk és az együttes munka kapcsán velők pajtáskodhatnánk (mert ezeknek sem a főzés, sem a nagymosás tudományára, sem egyéb házi teendők megtanulására szükségük nem lesz, az a kis szellemi dilettantizmus pedig, melyet mi üzünk, őket ki nem elégíti), sőt még az erkölcsi-ségben sem mutathatunk nekik példát, mert ezideileg a férfiak számára egy külön erkölcsi fogalom van felállítva, kérdem tehát: hogyan és mi módon vigyük át a birtokunkban levő hatalmasabb erkölcsi erőt a férfiak uralma alatt álló társadalomba?

Ha semmi másért, de egy erkölcsösebb jövő megalapításáért, az embervásár megszüntetéséért, úgy a keresztény szeretet, mint az egyetemes humanitás és egyetemes kulturális haladás nevében, hivatalosan kellene respektálni a nők e tekintetben való külön véleményét.

Múltkor itt egy általam nagyon szeretett és tisztelt úri-asszony erősen hangsúlyozta, hogy a magyar asszony nem rabszolga! Nem. Sem ő, sem én, sem e teremben senki; de azért nem vagyunk annyira szabadok, hogy kiváló férfiakkal (mint amilyen elsősorban dr. Kenedi Géza, ki majd minden cikkében kikel a leánykereskedelem ellen) kezétfogva, együttes, becsületes és k i t a r t ó munkával válthatnók meg a tényleg szégyenletes rabságban élő testvéreinket. Mert az egyetemes testvériség rajongónak tetsző fogalma nem csak a szociáldemokrácia jelszava, hanem elsősorban a kereszténységnek nagyon is megszívlelést érdemlő gondolata.

Az előadó úr múltkori előadásában maga jelezte, hogy míg a férfiak inkább a változást szeretik, azaz állhatatlanok, addig a nők határozottan „állhatatosabb” természetűek. Ebből ismét azt vagyok bátor magyarázni, hogy ha a szeszélyes, betegség szülte kedélyváltozások dacára az állhatatosság tulajdonsága az egész nemem konstatalható – mely tulajdonság egyértelmű a megbízhatóság, sőt majdnem a felelősségérzet fogalmával – úgy sem az időnként beállt apró kedélyzavarok, sem a 45 év körüli állítólagos megbomlottság komolyan, egyéniségbontó zavaroknak nem tekinthetők.

Különb is – hogy még egyszer visszatérjek az előbbi témához – ha ezek az egészségi zavarok nem akadályozzák a mosónői, varrónői, tanítónői, színésznői, sőt szülésznői pályát – mely utóbbi majdnem egyenlő felelősségteljes, energikus és fárasztó munkát képvisel, mint az orvosi pálya – akkor körülbelül a többi pályák sem képezhetnek kivételt. A háború fogalmát szolgáló

katonai pályát természetesen nem számíthatom a természet-szülte természetes pályákhoz. Hogy nem test épsége és szerencsés egészségi viszonya van hivatva a nagyobb feladatok teljesítésére, mutatja nemcsak az előbb említett neurasztenikus nagyok serege, hanem a temérdek beteges, csenevész testű, örökös földi akadályokkal küzdő férfimunkások hatalmas szellemi alkotása a megtermett gladiátorok és jelentéktelen óriások erős, de értéktelenebb munkáival szemben.

Maguk a vallásalapítók is többnyire gyenge testalkatú, deprimáltságra hajlandó, változó kedélyű egyéniségek voltak, de elv dolgában egész a keresztfáig kitarítottak! Szinte megpecsételték azt a konzervatívnak tartott vallásos felfogást, hogy a lélek, a gondolat, vagyis a cselekvést szülő eszme minden földi nyomorúságon keresztül törtetve végzi el misszióját!

Theisztikus szempontból, az egyéniségnél nem az dönt véglegesen, hogy erős-e a szervezet vagy gyenge, férfi-e az illető vagy nő, hanem hogy működő és teremtő-e a benne élő gondolat vagy sem? Mert ha nem hiszünk az eszme, a gondolat mindent legyőző hatalmában és egyetemes – válogatást nem tűró – missziójában, minden konzervativizmusunk mellett is ellent mondunk öseink vallásának, hogy akaratlanul is korunk materialisztikus, mindent a testi állapotokból és testi funkcióktól feltételező teoriáját támogassuk.

Még a lányoknak 16 éves korukban való férjhezadásához volna egy szavam. Meglehet, hogy a fiatal anya egészségesebb gyermekeknek örvendhet, mint az idősebb; de a 16 éves nőt még sem lehet egészen természetrajzi alapon kezelni. Az is egy kezdődő egyéniség, kinek célja a házasságban nemcsak pusztán egészséges gyermekeknek életet adni, amit különben az említett kevésbé lelkiismeretes intézmények és felfogások meglehetősen megnehezítenek, hanem a megfelelő lelki kapcsolatot is megtalálni, aminek megítélését egy 16 éves növendékanyira – kinek egyénisége, ízlése, hajlama még csak ezután fog kifejlődni – még nem igen lehet bízni.

Mélyen tisztelt előadónk az ő kitűnő és kifogyhatatlan humorával azzal a mondással végezte be érdekes előadását, hogy addig nem lesz a két nem egyenlő törekvésű, míg a férfiak is meg nem ismerik az „anyai” örömeiket. Legyen szabad nekem ezen nagy és őszinte derültséget keltő mondásra asszonyosan diszharmonikus módon a legtisztelteljesebb komolysággal felelni.

Teljes telkemből hiszem, hogy ha csakugyan megtörténhetné az a csoda, miszerint az egész férfi társadalmat oly szoros és meleg kapocs fűzné az ifjúsághoz, a jövő generációhoz, mint amilyent csak ami anyai voltunk teremthet meg (minden egyes új életért egy-egy régebbi élet lévén kockára téve); ha mindenesképpen leg többnyire még fejlődés korában tönkre tett, vagy a háború veszélyének kitett fiúgyermekért, és minden egyes, társadalmilag megpecsételt erkölcsi züllésbe merült leánygyermekért anyai fájdalmat és anyai töprengést érezne, mint mi, lehetetlen, hogy az összes előtte nyitva álló pályákat kihasználva, ne az egyetemes erkölcsnek és békének legmesszebb menő tökéletesítésére törekednék!

GLOSSZÁK.

Hányan is lehettek? Dr. Gertrud Woket előadása után a lapok a tudósítók számértékének különbözőségeiről tettek tanúságot. Amíg az egyik félíg üres termet emlegetett, addig egy másik 200-ra tette a hallgatók számát. A közönséget legpontosabban A. U. tudósítója olvasta meg: 70 embert látott a teremben. Azokat, akiknek az ügyre nézve fontos kérdés, hányan hallgatnak meg egy előadást, „hivatalos helyen nyert” értesülés alapján megnyugtathatjuk, hogy háromszázon jóval felül voltak. Ami természetes nem azt jelenti, hogy elegendő. Az aggódók legjobban teszik, ha egyszer és mindenkorra számológépet állíttatnak a terem ajtaja elé.

Suffragettek a nőiesség szempontjából. A P. N. megint nagy élvezettel tárgyalta ezt a neki oly kedves témát. A cikkben összehordott természettudományi furcsaságokra főlölesleges kitérni. Csak egyet kérdeznék a P. N.-től: nem tárgyalná – nagyon kívánatos változatosság kedvéért – egyszer az általános választójog kérdését a „férfiasság” szempontjából? Egy tanáccsal is szolgálhatunk: ha meg akarja tudni tényleg, hogyan néznek ki a „férfias suffragettek”, vegye meg a Károlyi-féle Feminista Naptárt, amely az összes híres suffragettek fényképeit tartalmazza.

Morál. „15 éves szép leány ismeretségét keresem. Anyagilag támogatnám. 24 éves jóképű úri fiú vagyok. Leveleket poste restante „Szimpatikus” jelígre kérem.” Egy hirdetés a sok közül. A budapesti napilapok legnagyobb része napról-napra hozza az ilyen hirdetéseket. És a balga feministák szakiskolákat sürgetnek a leányok kenyérekerecsetre képesítése céljából!

Roosevelt a nők választójogáról. Az Egyesült Államok lelépő elnöke, császári kollégájához, Vilmoshoz hasonlóan, szintén mindenről szeret „nyilatkozni”. Így legutóbb, bár azelőtt a női választójog határozott hívének vallotta magát, még elodázhatónak mondta gyakorlati keresztülvitelét. Reverend Shaw a buffalói presbiterianus templomban mondott prédikációjában kitért Roosevelt e nyilatkozatára, mondván: „Az elnök alkalmasint nincsen jól informálva e kérdéstről, különben, szegény, annyi különféle kérdéstről nyilatkozik, hogy valóban nem ismerheti tárgyait alaposan.” A feminista mozgalom de sok kritikására mondhatjuk ugyanezt.

Nők mint anyakönyvvezetők. A „P. H.” jelenti: „Felszeghy Sándor belügyminiszteri titkár Heves vármegyében az anyakönyvvezetők működésének vizsgálatára küldetvén ki, feminista érzelméről tett tanúságot, amennyiben mindazokat az anyakönyvvezetőket (községi jegyzőket), kiknek segédjeik nincsenek, megbízta, hogy feleségüknek anyakönyv vezető-helyettesekké leendő kinevezését kérjék. Szederkényi Nándor, Heves vármegye főispánja, mielőtt a kinevezések kérdésében határozott volna, utasítást kért a belügyminisztertől, honnan azt a választ kapta, hogy minden egyes kinevezés előtt behatóan mérlegelendő, hogy a helyi viszonyok s az illető község közhangulata a nők kinevezésének minden visszahatástól ment érvényesülését eleve biztosítják-e, különös tekintettel arra, hogy minden községi anyakönyvvezető-helyettes 24 éves kora betöltésével a házasságkötések körüli közreműködésre is jogosultá válik”. Milyen érdekes, hogy Andrassy minden egyes nő

kinevezése előtt mérlegeltetni kívánja, a közhangulatnak megfelel-e az asszony kineveztetése. Mért hogy nem jut eszébe tőlünk is megkérdezni, megfelel-e nekünk annak a sok úrnak a kinevezése, akit kérdezetlenül küldenek mindenféle tisztség címén a nyakunkra?

Nyolcéves primadonna. A tölténygyárakban, üvegfüvókban, az otthoni ipar minden ágában teméntelen gyerekelet őrlik meg társadalmunk nagyobb dicsőségére. Amíg azonban magukat a törvényeket is éretlen vagy túlérett gyerekek csinálják: keveset tehetünk a gyerektömegek ilyen, csakis szigorú törvényekkel meggátolható pusztítása ellen. Érvényesítse hatalmát a közönség legalább ott, ahol minden egyes ember akarata számban jön. Nem tudjuk igaz-e, amit egy fővárosi napilapunk jelent. De ha a a Király-Színház tényleg szerződtené a nyolcéves „énekesnőt”, akkor minden emberségesen gondolkodó színházlátogatónak bojkottálnia kellene azt a színházat, amely a szenzációnak és a nyomában járó jövedelemnek apró gyermekéleteket áldoz fel.

Az igazi orosz nők. A kulturális hőstettségzámába menő első orosz nőkongresszus az orosz társadalom intel ligenciájának osztatlan tetszésével találkozott. A lapunkban ismertetett határozatok általános elismerést vívtak ki. Csak egy „igaz orosz asszonyok” aláírású írás tiltakozik az ellen, hogy a nők egyenlő jogokat akarnak a férfiakkal. Mintha rokonai volnának a magukat „igaz magyar asszonyok” címmel önkényesen és díjmentesen felruházó magyar elvtársaiknak. Vagy a reakció nemzetközi predikátuma volna az „igazi” jelző?

NŐMOZGALOM SPANYOLORSZÁGBAN.

Írta: MERCEDES SARDA. Madrid.

A nők jogainak kivívását célzó mozgalom Spanyolországban még nem igen erős. jóllehet a köztudat már fel is kezdi karolni.

Rövid idővel ezelőtt az asszonyok egy csoportja, főképp tanítónők és írónők, benyújtottak a parlamenthez egy kérvényt, melyben a nők politikai jogait kérelmezték.

Nagy meglepetésül szolgált az az esemény, melynek színhelye a képviselőház volt 1908. márc. 17-én. Fr. Pi y Arsnaga úr, köztársaságpárti képviselő, a községi adminisztrációt illető törvény tárgyalásának alkalmából a következő módosítást indítványozta: „Szavazatot kapjanak mindazok, kiknek nevét jegyzékbe foglalják, amely jegyzék minden választás alapjául szolgáljon; és szavazat adassék minden felnőttnél, független nőnek, családfőnek, ki mint ilyen nem tartozik a férj fenhatósága alá; e nők nevét ezen célra jegyzékbe kell foglalni. Minden választó egyúttal választható is, kivéve a nők.”

A bizottság nem fogadta el ezt a módosítást, de rokonszenvedőket nyilvánítottak és visszautasításukat azzal okolták meg, hogy a nők felszabadítása Spanyolországban még nem

találna tetszésre. Több képviselő hasonló véleménynek adott kifejezést.

A ház elnöke, Maura úr, a konzervatív párt feje, szintén kijelentette, hogy rokonszenvez a módosítással és mondta, hogy éppen nem ellenzi elfogadását; de időelőttinek ítélnék, ha törvénybe iktatnák a női választójog elvét, még mielőtt a közvélemény azt elfogadta volna.

A szavazásnál az indítványt 65 szavazattal 35 ellen elvetették. Az indítvány mellett szavazott minden párt néhány tagja, kivéve a Carlisták pártját és a szavazás eredménye igen fontos haladásnak tekinthető. főképp azon tény folytán, hogy Azcarate, Moret és Canalejas urak, a köztársasági, a liberális és a demokrata pártok fejei az indítvány mellett szavaztak.

A nők felszabadítása ellen irányult ellenzék főképp két részből jön: egyrészt azon reakcionárius elemek részéről, akik ellenzik mindazt, mi haladást jelent és a progresszív politikusok egy frakciójának részéről, mely attól tart, hogy ezen reform csakis a klerikális pártnak válnék javára.

A szenátusban a női választójog kérdése kétségen kívül megnyerné a többséget. Casa-Valencia gróf volt spanyol nagykövet Londonban, a köztársaság-párti szenátorok: Sarda, De Buen, Lábra urak stb. bizonyára szavaznának oly törvény mellett, mely szavazatot juttatna minden nőnek korlátozás nélkül és talán még néhány szenátor a liberális és demokrata párt részéről támogatna oly javaslatot, mint amelyet Pi y Arnaga úr indítványozott.

Fordította: Sz. O.-né.

A KELET ASSZONYAI.

Írta: BARAND MARGIT. Susak.

Ötszáz esztendővel Názáreti Jézus születése után élt Csudraka király, a hindu Shakespeare, a „Cserépköcs” című dráma szerzője.

A prólóg, melyet az előadás bevezetéséül mond el a színész, a következőképp jellemzi a költő-királyt:

„A szerző költő volt, ki egykor büszkén, mint az óriási elefánt, ragyogó szemekkel, szelíden fénylő arcualattal, a test fenséges szépségének díszében vándorolt a földön.

Csudraka volt az, a dicső, a bölcs, a legkiválóbb a brahmanok között. Be volt avatva a Rigveda és Samavedába, úgy, mint a számok tudományának titkaiba, ismerte az öröm leányainak minden művészetét és értett az elefánt szelidítéséhez. Siva kegyelme által visszanyerte szeméinek megzavart látását. Láthatta fiát a királyi trónon és miután egy lovat áldozott, életének századik évében és tizedik napján máglyára lépett, az isteneknek tetsző módon fejezve be dicsőséges életét...

A dráma egy bajader sorsát tárgyalja. föltárva előtünk, a nekünk mesének tetsző, középkori India idegenszerű életét.

Ami benne legjobban megkap, az, költői szépségétől eltekintve, alakjainak magas szellemi kultúrája, a magába mélyedő, elmélkedésre hajló keleti ember lelkének gazdagsága.

Nyolc udvart magába foglaló, óriási palotában, mely inkább hasonlít Kuvera, a kincsek istenének, mint egy halandó leánynak lakáshoz, él Vazantazena, a bajader.

A boldog halandó, ki az elefáncsontból faragott, sáfrányszínű szerencse-lobogókkal díszített kapun beléphet, elfelejti, hogy a földön jár. Indra mennyországába álmodja magát. A küszöb elhintett virágoktól tarka, a homlokzatról jázminfüzerek csüngnek.

A benső ajtók színaranyból verve és gyémántokkal díszítve, melyek keményebbek, mint a démonok keble.

Íveket hordó, karcsú oszlopok talpazatán, kristály korsókban, mangófák gyöngö gallyai pompáznak.

Az első udvarból paloták sorába juthatni, melyek ragyognak, mint a hold, mint a kagylók vagy mint a lótusz szirmai, sárgásfehéren tündökölve az ökölnyi vastag burkolattól, drágaköves mozaiktól, arany küszöbökkel ékesen; kristályablakokkal, melyeken gyöngyfüzerek lógnak, néznek Udsajini városára alá.

A második udvarban állanak a befont sörényű paripák, elefántok, fényes szarvú ökrök, selyembundájú kecskék, majmok.

A harmadikban székek állnak elkészítve, előkelő ifjak látogatására várva. Egy félig elolvasott könyv hever nyitva a sakktáblán, melynek figurái drágakövekből vannak faragva.

A negyedik udvarban, mint a felhők, úgy dörög a dob ifjú lányok kezében, fém lapokra úgy hullnak alá a verők, mint a csillagok az égről a földre. A síp olyan édes hangokon beszél, mint a méhek zümmögése. A lant is megszólal, finom ujjak érintése alatt, ölbe emelve gyöngöden, mint a kedves, a szerelmes enyelgés, a heves szerelemföltés szaván. Fiatal leányok énekelnek a legédesebb hangokon, ide-oda repdesve, mint a virágméztől mámoros méhek, miközben részleteket szavalnak drámai költeményekből.

Vizi orgonák csüngenek az ablakokon, a levegőt magukba szívja.

Az ötödik udvarban szakácsok serege készíti az ingyenceknek való csemegéket, a hatodikban ötvösök dolgoznak, körülöttük szivárvány színben úszik minden, a nemes ércék és drágakövek színpompájától. Virágokat szárítanak illatos olajak és kenőcsök készítésére, melyek szaga még a levegőt is mámorossá teszi.

Mindenütt szerelmes pillantások, kacaj, incselkedés. Leányok és apródok, szépek mint a mennybéli seregek, bort töltögetnek folyton.

Mikor nyolc udvaron keresztül, melyek mindegyike szemképrázatosabb az előbbinél, áthaladva, az istenek lakáma érezte magát, egyszerre azt hiszi a boldog halandó, hogy, semmi az, mit eddig látott, a képhez hasonlítva, mely most tárul elébe annak, ki idáig eljuthatott.

Óriási virágzó fák, folyondárok szeszélyes csoportjai között, egy tündérkertben, milyent csak India napja fakaszthat, egy tó partján, melynek tükre a lótusz piros és kék virágait ringatja, hol a fuvallam leggyengébb érintésétől virágosó hull a pázsitra és a napsugárt számlál-

hatlan színárnyalatokra bontó hullámokba, ott van a földi gyönyörök legfőbb kútforrása, a szerelem megtestesülése, Vazantazena, a bajader.

A szerelem istenének templomát környező kertben, egy ünnepély alkalmával találkoznak Vazantazena és egy előkelő brahman, névszerint Tsarudatta és forrón, mint az életet fakasztó nap fölöttük, lobban föl a szerelem szívükben.

Ettől a perctől kezdve Vazantazena, a virágszirmoktól hímes tó partján nem fogadja többé egy férfi hódolatát sem, egyedül, mindenről megfeledkezve, éli napjait, egész lényét az új érzés tölti be, de a férfi, kinél gondolatai szüntelen járnak, nem jön el, hogy bekopogtasson a bajader házában elefántcsontkapuján.

Tsarudatta, kit kiváló tulajdonsági a város legtiszteltebb férfiává tettek, jószívűsége és bőkezűsége által elvesztette vagyonát. Életfilozófiája megkönnyítené neki a szegénység terhét, ha érzékeny kedélye nem szenvedne a szomorú tapasztalattól, hogyan hagyják el barátai egymásután, amint a szerencse hűtlen lett hozzá.

Bizalmatlanul a sors és a csalfa szerencse iránt, büszkesége visszatartja a bőkezűséghez szokott férfit, hogy a megváltozott viszonyok között fölkeresse a fejedelmi fényűzés közt élő bajadert.

Hanem a láthatatlan hatalom, mely az emberek sorsát intézi, segítségére jön a szerelmeseknek.

Egy este, a város sötét utcáin, Sansthanaka, a király sógora, szolgálai segítségével üldözőbe veszi Vazantazénát, ki őt már ismételten visszautasította.

Egy udvarnok Sansthanaka kíséretéből, tudva, hogy a leány Tsarudatta miatt utasítja el az előkelő udvarlót, Tsarudatta iránti tiszteletből segítségére jön a leánynak, elárulja neki, hogy a brahman háza előtt vannak s Vazantazena bemenekül oda, védelmet keresve.

Tsarudatta házában keleti udvariassággal fogadják, és bár ismeri hatalmát a férfiak fölött, mégis szerényen vonakodik a ház belsejébe lépni, tekintettel a társadalmi helyzetre, melyet a sors kijelölt neki.

Sansthanaka beüzen, hogy a brahman adja ki a leányt, mely szolgálatért barátságát ígéri, ha pedig ellenkezni merne vele, bosszúja bárhol is utól fogja érní. Tsarudatta minden fenyegetés dacára sem adja ki a bajadert, hanem egy barátja és szolgálai társaságában elkíséri háza küszöbéig, hol búcsút vesz tőle. A bajader azonban ürügyet keresve egy újbóli találkozásra, mielőtt elindultak volna a brahman házából, visszahagyott ottan egy ládikában néhány darab ékszert, azon megokolással, hogy kincseinek fénye új támadásra ingerelhetne valakit az úton.

Éjnek idején azonban egy tolvaj tör be a szobába, hol Tsarudatta és barátja, Matreya hálának, és elrabolja a ládikát a bajader ékszereivel.

Tsarudattát annál inkább lesújtja ez a szerencsétlenség, mert képtelen a kárt megtéríteni, fél, hogy neve zsákmányul fog esni a rágalomnak, mert senki sem fogja elhinni, hogy valóban betörök vitték el a rábizott kincset.

Matreya azt a tanácsot adja barátjának, hogy miután a bajader tanúk és biztosíték nélkül adta át az ékszereket, egyszerűen tagadja el őket, de az egyeneslelkű brahman inkább kész összekoldulni a kártérítéshez szükséges összeget.

Eközben eljut a brahman feleségéhez is a baleset híre. Az asszony, csakhogy megmentse férje becsületét, kész feláldozni egyetlen ékszerét, mi még hozományából megmaradt. Egy gyöngysort, mely értékben jóval fölülmúlja az elrablott ékszereket, ad Matreynak azon kéréssel, hogy juttassa azt férje nevében a bajader kezeibe, de úgy, hogy férje ne tudja, honnan jött a hirtelen segítség.

Matreya azonban nem tudja titokban tartani a feleség nemes tettét a férj előtt, s a lesújtott Tsarudatta azon keserű szavakra fakadt, hogy asszonnyá lett az a férfi, aki egy asszony könyörületére szorul.

De aztán erőt véve magán, áldja a sorsot, mely az elveszített vagyon helyett egy ilyen nemesen gondolkodó feleséggel kárpótolta s elküldi Matreyát a bajaderhoz a gyöngysorral.

Megelőzőleg azonban Csarvalika, a tolvaj, akit csupán Mandanika, a bajader szolgálója iránti szerelme térített le a becsület útjáról, nem tudván másképp előteremteni a leány váltságdíját, Vazantazena házába vitte zsákmányát. Mandanika fölismeri úrnője ékszereit, s azt a tanácsot adja kedvesének, hogy tegyen úgy, mintha a brahman küldte volna azokat vissza, abbeli aggodalmában, hogy roskadozó háza nem nyújt nekik elég biztonságot.

Vazantazena véletlenül kihallgatja beszélgetésüket s azt mondja Csarvalikának, mikor az belép hozzá, hogy egyezsége Tsarudattával úgy szól, hogy aki által az ékszereket visszaküldi, annak tartozik Vazantazena odaajándékozni legszebbik szolgáját, Mandanikát váltságdíj nélkül.

Miután Mandanika úrnője kezéből átvette a jelképes fátyolt, boldogan távoznak a szerelmesek.

Ekkor megjelen Matreya a gyöngysorral s Tsarudatta üzenetével, hogy az ékszereket, melyeket véletlenül elcserélt a magáéival, szerencsejátékon elvesztette, s nem tudja, a bankár hova lett velük, fogadja el tehát a gyöngyöket helyettük.

Vazantazena úgy tesz, mintha elhinné a hallottakat s azt üzeni Tsarudattának, hogy ma este házában meg fogja látogatni.

Matreya bosszúsán távozik, inti barátját, hogy szakítson a leánnyal, kiről azt hiszi, hogy kapzsiságból tartotta meg a gyöngyöket, egy sorsüldözött család utolsó kincsét.

Vazantazena virágfüzérrel hajában feldíszítve, mint a tavasz istennője, siet vihartól, fergetegtől üzve, szerelméhez.

Egyik rabnője hozza magával a sokat vándorolt ékszeres ládikát s tréfás kimagyarázások után ismét Matreya gondjaira bizza. Ezalatt a bajader és Tsarudatta megváltják egymásnak, amit éreznek, szavakban, melyek költői merészsége csak a féktelenül hatalmas természet ölében nevelt keleti ember színeken tobzódó lelkivilágából meríthet formát, szenvedélytől meghiúsított perceiben, a túlradó érzelmek kifejezésére.

Az epedő, lemondó sóvárgásnak vége, a szenvedélyek forgotaga ellenállhatlanul sodorja magával őket, az égzengés hatalmas szimfóniájának hangjainál omlanak egymás karjaiba, míg a romboló, a termékenyítő vihar átvonul fölöttük.

Másnap egy elfüggönyözött kocsi várja a későbbredő Vazantazenát, hogy a város egyik parkjában időző kedvese után vigye. A bajader azonban előbb elküldi szolgáját a Tsarttdattától kapott gyöngsorról, annak feleségéhez. testvéri érzületének adva kifejezést ezzel az udvariassággal és az üzenettel. hogy Tsarudatta érényeitől meghódítva. rabszolgája lett neki is.

A feleség azonban nem tartja illőnek, hogy ő hordja az ékszeret, melyet férje Vazantazenának ajándékozott, azért udvariasan újra följánlja neki.

Eközben az egyik szolgáló behozza Vazantazena-hoz Tsarudatta kis fiát, hogy az megvizsgálja a gyermekét. A kis Rohazena sír, mert egyik játszótársánál aranykocsit látott, míg ő csak cserépkocsival játszhat.

Ez után a rövid jelenet után nevezte a el a szerző az egész drámát.

Talán azt akarta vele mondani, hogy minden, amit az élet adhat, boldogság, vagyon, hírnév, csak olyan mulékony és törékeny dolog, mint a kis Rohazena cserépkocsija.

Ezalatt a bajadért váró kocsiban elmenekül egy a börtönből megugrott rab, kit a király minden más ok nélkül, csupán, mert egy jövendölés a trónt ígerte neki, becsukatott. Vazantazena egy idegen kocsiba száll be, mely véletlenül szintén ott várakozik a közelben. Ez a kocsi a királyi sógor tulajdona, de mire a bajader észreveszi végzetes tévedését, már nincs mód a menekülésre.

A városi park egy elhagyott részében áll meg vele a kocsi, hol Tsarudatta helyett régi üldözőjével találja magát szemben.

Sansthanaka újra szerelmével ostromolja és mert ismét nem talál meghallgatásra, dühében megfojtja a bajadért és betemeti a széltől összehordott avarral. Hogy bosszúját betetőzze, a gyilkossággal Tsarudattát vádolja, aki képtelen magát a vád alól tisztázni, annyira összejátszik ellene minden körülmény.

A bíróság maga elé idézi a bajader anyját, hogy meghallgassa az ő vallomását is. Az asszony minden szava Tsarudatta ellen bizonyít, bárhogy szeretné is megmenteni leánya kedvesét. A bíróság halálra ítéli a brahmant.

Itt az ember szinte azt várja, hogy a gyermekétől megfosztott anya mint egy dühös tigris forduljon leánya vélt gyilkosa ellen. De az asszony siratja az elítéltet, aki kedves neki az érzés miatt, melyet leányában kelteni tudott.

A kegyelet, mellyel leánya szerelme iránt viseltetik. nem engedi. hogy bűnösségében higgyen. Az asszony és leánya. mindketten a bajaderok kasztjából valók. nagyok a szeretetben.

Míg az ítékezés folyik, egy kolduló barát, kit Vazantazena bőkezűsége szabadított ki hitelezői kezéből és aki megtérve az istenes életre adta magát. a parkban járkálva. észrevesz egy haraszt alól kikandikáló női kezét. Az avart széjjel szórva, megféleli jötevője tetemét és nemsokára életre kelti a nem halott, csupán alélt leányt.

Vazantazena még jókor megérkezik a vesztőhelyre. hogy a gyalázatos haláltól megmentse kedvesét.

Ugyanakkor híre terjed, hogy a rab, ki Tsarudatta

kocsiján elmenekült, miután kivégezte a zsarnok királyt, elfoglalta a trónt, a nép örömmujongása között.

Az új király kiszolgáltatja Tsarudattának vádlóját. hogy álljon rajta bosszút tetszése szerint, hanem az nagylelkűen megbocsát neki és szabadon bocsátja Sansthanakát.

Nemsokára követ jön Tsarudattához a királytól, ki kegyének első jeléül a szimbolikus fátyolt küldi Vazantazenának. melynek viselése jelzi, hogy kiszabadult a bajaderok kasztjából és törvényes hitvesévé teszi kedvesének.

Tsarudatta neje pedig megöleli háza küszöbén Vazantazenát. testvéréül fogadva őt.

Bármennyire csodáljuk is korunk óriási haladását minden téren, mely életünk külsőségeihez tartozik, mégis az emberi kedély kultúráját tekintve, végtelenül sivárnak tonik föl, hasonlítva ahhoz az idegen világhoz, melyet ez a másfélezer esztendő hindu dráma tár föl nekünk.

Mindenekelőtt megcáfolja azt az előítéletet, hogy a keleti népek az asszonyt alsóbbrendű lénynek tartják, lelki tulajdonságaik iránt nincs érzékük és hogy csak a keresztény társadalom nyújt az asszonynak az emberhez méltó helyzetet.

Ennyire méltatlan és megalázó helyzetben, mint amilyenek a keleti asszony életét képzeljük, nem fejlődhet ki olyan tiszta, csodaszép harmóniával teljes asszonyi lélek, mint Csudraka király drámájának női alakjaié.

Ez a történet, mely áthelyezve a mi hipokrita társadalmunkba, egyszerűen förtelmes lenne, valóságos himnusz a igazi, emberséges érzületnek, a legszebb embert tulajdonságoknak.

Tsarudatta neje a legtisztább. legfenségesebb női alak. kihez hasonlót a keresztény társadalomban elképzelni se lehet.

Egy asszony, ki annyira le tudja magában küzdeni a nőstény féltékenységét. hogy nem marad vissza semmi, csak a szerető hitves. az önzetlen jóbarát. akinek még arra is van gondja, hogy meg ne alázza áldozatkésztségével férjét, az érzésvilág ilyen finomsága. a gondolkodásmód előkelősége csak intenzív lelkieletet élő embernél és nem pedig csupán a fajföntartást szolgáló nőstényállatnál lehetséges.

Az elnyomottság. megvetettség alantas indulatokat szülnek; az ilyen gyöngéd és szép érzések. mint amilyenekkel ezeknek a hindu asszonyoknak lelke ékes. csupán a megbecsülés oltalmában teremnek.

Európai író, az ő publikuma erkölcsi érzékének megfelelően valószínűleg úgy írta volna meg ezt a történetet. hogy a férj. mikor felesége lelkének egész szépsége föltáru előtte, meghatottan visszatér hozzá. Csak-hogy az életben sokkal kevesebb a logika mint egy jó színdarabban. Egy ilyen fordulat visszatörpítene a feleséget a közönséges asszonyok közé. Ha megkapná érényei jutalmát, megdőlne az. ami olyan magasán helyezi őt minden asszonyok fölé. hogy szíve csupa jóság, szeretet, nagylelkűség. nem azért. hogy viszonzzerettség, hanem mert nem tud más lenni.

Tsarudattát sem szállítja le szerelme a bajader iránt, az erkölcsi magaslatról. hová férfias érényei emel-

ték. Szenvedélye csupán a keresztény társadalomban kapná a bűnös jelzőt, Indiában nem az.

A hindu isten nem a természet fölött álló lény mint a keresztény isten, hanem a természet maga.

Nálunk a szerelem szégyen, az értekek mómora a kísértő ördög munkája, melynek ellenszerei az önsanyargatás, a bőjt, a szöges öv, a korbács és a házasság.

Indiában a szerelem az istenség teremtő erejének megnyilatkozása, vallásos kultusz, melynek templomai vannak.

Amint a szerető asszony, úgy a szerelmes asszony legszebb glorifikálását szintén a pogány Indiában találjuk meg. Vazantazena, a bajader költészettől körül sugárzott alakjában.

Születésétől fogva a bajaderok kasztjához tartozva, az örömök házában nevelkedve, megszokta, hogy fiatal testének bírásáért aranyakkal fizessenek, de mikor a szerelem fölébred szívében, egyszerre megközelíthetetlen lesz minden csábítással szemben, pedig még azt sem tudja, vizsontszeretik-e. Mikor pedig a kísértő látja, hogy kincsekkel, Ígéretekkel meg nem tántorítja, halállal fenyegetődik, de a bajader akkor is állhatatos marad s meghal kedvese nevével ajkain. Ez a hűség, még a saját élete árán is, annál megindítóbb, mert nem a jó hírnévért, beléje nevelt erkölcsökért hal meg, hiszen egy bajader számára ezek nem létező fogalmak, benne a hűség egyszerre támad a szerelemmel, tanúságul a minden asszonyi lélek mélyén ott rejtőző, vele született tisztaságnak.

A bajadért foglalkozása nem teszi sem tiszteltté, sem megvetette, egészen egyéniségéből függ, hogy melyikre szolgál reá. Ha szépsége és még inkább lelki tulajdonai arra érdemessé teszik, múltja nem akadályozza annak, hogy a legkiválóbb, a legnemesebb férfi magához emelje.

Az európai társadalom ellenben kilöki magából legértékesebb tagját, – ha az véletlenül nem férfinak születte, – egy emberi gyöngesség miatt, a körülmények minden mérlegelése nélkül.

(Folytatjuk.)

MUNKÁSVENDÉGLŐ

A családon kívüli étkezésnek számos új fajtája között különös figyelmet érdemel a munkásvendéglőnek az az új típusa, amelyet Budapesten most kezdenek népszerűsíteni.

A munkásnegyedekben felállítandó olyan vendéglőről van szó, amelyek a munkáságnak sok mély és rontó bajával végeznének és megoldanák a munkásnők kérdés egyik legcentrálisabb problémáját is.

Február havában nyílt meg az első szövetkezeti munkásvendéglő a külső Váci-úton. Ez a kezdeményezés többet jelent, mint amennyit a címe elárul. A prospektus szerint 200 embert egyszerre befogadó csinos étteremből, értekezletre berendezett külön termekből és körülbelül ötezer főnyi népgyűlésre alkalmas kerthelyiségből áll a Concordia Élelmező Szövetkezet első vendéglője. Hatvan fillérjével három ételből álló rendes ebédet vagy vacsorát adnak benne, ugyanennyiért a munkások a gyárba is elvitethetik az ételt.

A munkásosztály úgy a betegségi, mint a halálzási-statisztikában aránytalanul nagy számokkal szerepel.

Degenerálódásának főokai ennek az osztálynak a táplálkozási viszonyai.

Konzervatív elemek e viszonyok okát abban látják, hogy a munkásasszonyt is „megszállta a pénzkeresés vágya, nincs maradása a tűzhelynél, nem gazdasszony, nem tud főzni, azért pusztul az ura, a családja”. Visszasírja hát az asszonyt a műhelyből a konyhába. Felvilágosultabb gondolkodók tudják ugyan, hogy a munkásasszony, akár vágyik rá, akár nem, kénytelen pénzt keresni, nem is róják fel neki bűnül, hogy megteszi, de nagyjában ezek is visszasírják az asszonyt a konyhába, ezek is a leányok háztartási képzésében látják a munkásság közegészségügyi viszonyai javulásának egy feltételét.

Alig néhány hete, hogy közmegeledést keltett Apponyinak egy rendelete, amely a leánytanoncokat háztartási főzőiskolák látogatására kötelezi. A tanonciskolának hivatása szaktudást nyújtani s ennek csupán a fiúk részére való fentartása a leányok versenyképességének rovására megy. A háztartási ismeretek nem képezik a leányt a fiúval egyenlő értékű tanoncmunka elvégzésére, sőt a szaktudás hiányát egy olyan felesleggel tetézik, amely még jobban elnyomja a leány versenyképességét a szakmunka terén. A kötelező háztartási iskoláztatás ugyanis fentartja a leányokban azt a hitet, hogy ők a család élelmezésének és gondozásának természetből rendelt eszközei. Ez a hit gátolja meg az asszonyokat a kenyérkereseti és a háztartási munka kettős megterhelésének visszautasítására. Ez késlelteti a háztartás, az élelmezés kérdésének racionális, technikai be rendezéseinknek megfelelő megoldását.

Az új munkásvendéglő kitűnő szemléltetője a megoldás egyik módjának. Legtökéletesebb megoldása persze a központi háztartás gyermekét gondozó, lakástisztító, élelmezést ellátó intézménye, amely a praxisban, a családi élet bensőségének valódi ápolójának bizonyult. De ennek hiányában a munkásvendéglő a legnagyobb bajok egyikén változtat.

És szerűbb táplálkozást biztosít a munkáságnak és a munkásnőt megszabadítja a kettős megterhelésnek attól a résztől, amely erejét mértéken felül veszi igénybe, anélkül, hogy e fajrontó erőpazarlásnak megfelelő eredménye volna munkájának. A szövetkezeti munkásvendéglő azoknak, akik a gyárat ebéd idejére elhagyhatják, csinos, szellős, kényelmes tartózkodási helyet nyújt. Kevés pénzért olyan táplálékot, amelyet a munkásasszony nem állíthat elő. Akkor sem, ha maga nem is jár kenyérkereseti munka után; mert az úgynevezett jól fizetett munkás jövedelme mellett sem állítható elő olyan táplálék, amelyet a szövetkezet nagymennyiségű vásárlásnál és valóban szakszerű feldolgozásnál nyújthat. A vendéglői haszon elviselhetetlen terhétől pedig a szövetkezeti forma óvja meg az érdekelteket. Az esetleges haszon a fogyasztók zsebébe jut vissza. Azok pedig, akik a gyárat nem hagyhatják el az étkezés idejére, vagy akiktől a munkásvendéglő messze esik: termofóros ételhordóban, amilyen három-négy koronáért szerezhető, amit akár maga is készíthet a munkás, azon melegiben kaphatja az ebédjét, ahogy a tűzről emelték.

A hagymát és a hamisított kolbászfélét, a munkásság főtáplálékát, a munkásvendéglő rendszeres ebédei és

vacsorái váltják fel. Szerény kezdeményezés az első szövetkezeti munkásvendéglő, de a fejlődésnek olyan állomását jelenti, amelyen a munkásság testi elsatnyulásának erős gátot emelhet.

sch-r.

SZEMLE.

Szerzett ön már új előfizetőt „a Nő és a Társadalom”-nak?

Új női pálya a gyermekvédelem terén.

Az állami gyermekvédelem terén életbelépő fontos újításáról értesülünk. A telepeken elhelyezett gyermekek szakszerű felügyeletére ugyanis 50 e célra megfelelően előképzett gyermekfelügyelőt fognak alkalmazni az állami gyermekmenhelyeknél. Amilyen üdvös ez az elhatározást olyan aggodalmat kelt az az értesülésünk, hogy az állások betöltését a belügyminiszter önmagának tartotta fenn. Ez a képzettség és rátermettség versenye helyett a protekció érvényesülésnek ad legtágabb teret.

Háború! Suttogják, rebesgetik: háború lesz. Rejtelmes kinevezések, titkos gyártások, dugva szállított árú, külföldi lapok példálózgatása: ezekből kell kínos aggodalommal találgatnunk, lesz-e háború. A lázadás izgató érzése támad az emberben arra a gondolatra, hogy percről-percre megszólalhat a csatába parancsoló szózat, és véreink, mint a vágóhídra terelt jószág, rohamlépésben siethetnek a halál torkába. A mi vérünk, a mi pénzünk, a mi kultúránk elpusztulásáról van szó: s nem szabad beleszólnunk. Nem adjuk oda a pénzünket, hogy entestvéreinket gyilkoló fegyvert vásároljanak rajta! „Nem? Hát elveszük. Hiszen féltett testvéreitek maguk parancsolják törvényt erején.” Nem adjuk ki a gyerekeinket, a férjeinket! Jönnek maguktól, sajátkezűleg aláírták a törvényt! Nem engedjük a vérengzést: a mi gyerekeink ne gyilkolják asszonytestvéreink magzatait. Nem bántottak bennünket. Ne bántsuk hát őket! „Ki bánja a jajgatásokat: nem asszony dolga a háború kérdése. Komoly férfiak komoly ügyel!”

És vannak asszonyok, akik nem ismerik fel: miért kell politikai jog a nőnek. Vajjon túrnók-e mi, asszonyok, hogy egy-két ember privátügyének tekintse százvezrek életének és vagyonának kockára tevését. A király megkívánta Boszniát és Hercegovinát: Aerenthal elébe tálalta. És anélkül, hogy egy árva szóval megkérdezték volna, hajlandók vagyunk-e a velejáró vérszószt szolgáltatni, megcsapolnak bennünket. Ha Oroszország Szerbia pártjára áll, kiút a háború. Magyar, osztrák, orosz, szerb, német és olasz katonák mennek egymásnak. A magyar, osztrák, szerb, orosz, német és olasz asszonyok pedig közös szervezetünkhöz, a Nemzetközi Nőszövetséghez fordulhat-

nak segítségért. Mert saját hazájukban ki sem hallgat a szavukra. Ha a háború ellen tudnánk olyan egységes közvéleményt kiformálni, mint a mindenkori divat mellett: nyugodtabban alhatnának a magyar anyák.

Lakásreform. Az állam és a község háztartásából kirekesztett elemek mind túrhetetlenebb terhek alatt roskadoznak, anélkül, hogy valamiben is segíthetnének magukon. Az átlag polgári jövedelem mellett sem jut rendes élelemre és lakásra: annyira fölrúgták ezek árát. S a hatóság mégis pörbe fogja az elkeseredésében romboló lakókat. Ez a kettős erkölcsnek e téren való alkalmazása: a házi úr büntetlenül lenyúzhatja, táplálékától, ruházatától foszthatja meg a lakót, de annak nem szabad cserébe lenyúzni a ház vakolatát.

Központi háztartások. A német birodalom fővárosában két vállalkozó csoport a központi háztartásra berendezett épületek egész sorát emeli. Az egyik társaság 1908 október 1-én nyitotta meg 35 családra berendezett ilyen házát, március 1-én pedig a második épületet is átadja a forgalomnak; a másik társaság április 1-én öt központi háztartási épületet nyit meg. 1909 október 1-én hat újabbat és 1910 április 1-én további hatot. Kopenhágában Fick igazgató, akinek első ilyen házát a város vette át, a második épületet nyitja meg rövidesen. Remélhetőleg a Feministák Egyesületének kezdeményezése végre Budapesten is sikerre vezet.

Választójogi szövetség Svájcban. Bernben megalakult a svájci választójogi nőegyesületek szövetsége. Elnöke de Morsier képviselő, alelnöke Honegger kisasszony a zürichi „Frauenbestrebungen” című lap szerkesztője. Az alakuló gyűlésén a magyar választójogi mozgalmat a Feministák Egyesülete megbízásából dr. Máday Andor képviselte.

Nő mint feltaláló. Kernstein-Ostrom asszony egy svéd lelkész neje olyan apparátust szerkesztett, amely a piszkos edényt gépiesen lemossa, öblíti és letörli. Találmányát 240.000 koronáért és haszonrészesedés biztosításával megvették tőle.

A német nőmozgalom számokban. A német császári statisztikai hivatal a nőegyesületekről felvettelt eszközölt, melynek eredményét most közli hivatalos lapjában. E szerint több mint egy millió asszonyt számlálnak a német nőegyesületek. A német nőszövetség 150.000 nő képviselője. Az általános német nőegyesületnek 48 fiókegyesülete és 639,305 M. vagyona van. A radikális nőegyesületek szövetsége 24 egyesületet köt össze. Az evangélikus nőszövetségnek 102 fiókegyesülete és 9400 tagja van. A katolikus nőszövetségnek 50 egyesülete és 180,000 tagja. az anyavédelmi szövetségnek 10 fiókegyesülete és 1787 tagja van. A 23 szakegyesület 180.000 tagot számol. azonkívül 170.000 munkásnő a szabad-, a keresztény és

a Hirsch Dunker szakszervezetek tagja. Közel 50.000 szervezett nőtisztviselő és női kereskedelmi alkalmazott mellett nagy számokat mutatnak fel a tanítónők és a betegápolónők egyesületei, az abstinens nők szövetsége, a színésznők egyesületei és a női jogvédő egyesületek. A választójogi nőszövetség a felvétel idején 2458 tagot számolt, de ez a szám az új egyesületi törvény életbeléptetése óta több mint kétszeresre emelkedett.

Alkoholmentes iskolai kirándulások és ünnepek. Levelek és újsághírek ily alkalmakkal gyakran kellemetlen tapasztalatokról számolnak be. Egyáltalában mindinkább panaszkodnak, hogy mily drágák ezek az iskolai kirándulások különösen vasúton, és újból kívánják a gyalog kirándulásokat és az egyszerű, igénytelen élvezetet a szabadban. Hogy e kirándulások alkoholmentesek legyenek, ezt jobban nehezíti meg a szülők értelmetlensége és ellenállása, mint az ifjúság tudatlansága.

Örvendtes intézkedések pl. a következők: A német alkoholelles egyesületnek stettini osztálya sürgősen megkérte az összes iskolai igazgatókat, hogy 1. minden kirándulás előtt tiltsák el az ifjúságot a szeszes italok élvezetétől, 2. jókor gondoskodjanak alkoholmentes italokról és erre írásban kötelezzék a vendéglőt. Ugyanígy járt el a kieli egyesület. A Württembergi tanhatóság a felsőbb iskoláknak meghagyta, hogy a havonként rendezendő iskolai kiránduláskor korcsmába járni tilos. A mindeni kir. kormány még 1903. március 30-án elrendelte, hogy „iskolai kirándulásokon mindennemű szeszes ital tilos”. Hasonlóan intézkedett több más porosz hatóság, továbbá a száz grimmal kerül. kapitányság és a mannheimi szünidei telep egyesület. A gothai népiskola elnöksége eltiltotta a szeszes ital élvezetét oly megokolással, hogy gyermeknek nagyon árt bármilyen szeszes ital élvezete. de különösen elítélendő iskolai kirándulásokon.

Kongresszus Londonban. A Londonban április 26-ától május 1-éig tartandó választójogi kongresszusra jelentkezéseket elfogad és minden felvilágosítással szolgál a Feministák Egyesületének politikai bizottsága (VII. Elemér-u. 36.).

Különfélék: Parisban Ligue des Mérés de famille címen társaság alakult, amely a fűzőviselet ellen indított nagy és hathatós propagandát. – A hannoveri felső kereskedelmi iskolában a jövő iskolaévtől kezdve leányokat is felvesznek. – Finnországban a második női iparfelügyelőt alkalmazták. Az első, Hjelt asszony, akinek képét a Feminista Naptár is közli. tagja a finn parlamentnek. – A bécsi Volksopernek C. Strauss asszony a főrendezője.

IRODALOM.

BEÉRKEZETT ÚJ MŰVEK

Dr. K. J a f f e: Über den gegenwärtigen Stand der Frage der sexuellen Jugendbelehrung. Mindhárom füzet Leipzig. J. A. Barth, füzetenként 30 Pf.

F. v. Reitzensteint Urgeschichte der Ehe. Stuttgart, Francksche Verlagshandlung. Ara í M.

Dr. Max Lederer: Der österreichische Entwurf des Jugendstrafrechtes. Wien, Manzsche Verlagsbuchhandlung. Ara 1.50 K.

„Kultur und Fortschritt”. Verlag Felix Dietrich, Gautzsch bei Leipzig. Füzetenként 25 Pf.

Clara Linzen Ernst. Stillstuben.

W. von Kalckstein. Ledigenheime.

Carolina Goyke: Staatlicher Mutterschutz für Gebärende.

Frida Steenhof: Die reglementierte Prostitution vom feministischen Standpunkt.

Henriette Fürth: Das Geschlechtsproblem und die moderne Moral.

Marie Heinen: Vrouwenjaarboekje voor Nederland 5-de Jaargang. Ara 25 Cent.

Pikler J. Gyula: Orvosi emlékeimből. Budapest, Singer és Wolfner. Ara – 1 K. A füzetke a magyar közegészségügy néhány baját érinti. Olyan bajokat, amelyekről mindannyian tudunk s mégis nyugodtan túrjuk, bár gyilkosoknak bélyegez bennünket ez a nemtörődömségünk. Talán a füzet könnyed hangja és vázlatzerűsége gondolkodásra bír olyan embereket, akik a halálozási statisztika és a közegészségi bajainkat mélyen tárgyaló szakmunkákat figyelemre nem méltatják.

Amalie Lauer: Gewerblicher Kinderschutz. M.-Gladbach, Verlag des Verlags für das katholische Deutschland. Ara 80 Pf. A német gyermekvédelmi törvények és keresztülvitelük erős bírálata. A kérdés iránt érdeklődők a németországi ipari gyermekmunkára vonatkozó adatokat találják Lauer munkájában, amely objektíve mérlegeli a gyermekmunka hátrányait. Szerző hevesen kel ki a pénzszerezésre irányuló gyermekmunka ellen.

Pastorale. A lapunk februári számában közölt hangulatkép fordításának szíves engedélyét a szerző a forrás megnevezéséhez kötötte. Minthogy ez a megjegyzés tévedésből kimaradt, pótlólag közöljük, hogy a Pastorale eredetije a „Jugend”-ben jelent meg.

AZ ASSZONY ÉS A DIVAT*

Szép: az nem szép. Divatos: az szép.

Bernard Shaw

Az ízlést, amit ránk erőszakolnak, divatnak nevezik.

Ha ma megkövezünk egy divatot, holnap oltárra emeljük.

Marquise de Noailles.

Amit ma szépnek tartunk, az holnap ízléstelen.

Madame de Stael.

A ruha az, ami az asszony lelkéből látható.

Robby Jones.

Mondd meg hogyan öltözködjél és megmondom, hogy mi az urad.

Bernard Shaw.

Mondd, hogy az örülség divat és az asszonyok ezt is követni fogják.

Leblanc.

Ha az okosság divat volna, a divat nem lenne divat.

d'Aubrey.

Soh'se hallottam még divatbölcsesegről, de annál sűrűbben divathóbortról.

Mark Twain.

Sokkal könnyebben találunk egy ruhát, amely egy asszonyhoz illik, mint egy asszonyt, aki a ruhájához illik.

Oscar Wilde.

SZERKESZTŐ ÜZENETEI.

Aradi feminista. Az egyiket besoroztuk, a másik elolvasására még nem került sor.

6-y J-o. Sajnálattunkra a vers még nem üti meg a mértékünket.

* Renner divatkatalógusából.

Ügyvezetőfő:
V. ker., Mária Valéria-
utca 12. II. em.
Főtitkár:
**HELLERNÉ BOLBE-
RITZ GEORGINA**
V., Asany János-u. 1.

A FEMINISTÁK EGYESÜLETE HIVATALOS KÖZLEMÉNYEI.

Tagdíj a felvétel után; legalább évi 10 korona.

Gyakorlati Tanácsadó
V. ker., Mária Valéria-
utca 12. II. em.
Hivatalos órák: kedden
és pénteken 6–8-ig.
**Magántanítónők el-
helyezése ugyanekkor.**

Néhány lelkes tagtársunk felhívást intézett egyesületünk összes tagjaihoz, arra buzdítva őket, hogy február hiányzó 2 napját tegyék a nőmozgalom gazdasági erejének forrásává: támogassák egyesületünket azzal az összeggel, amelyet napi kiadásaik fejében e 2 napon megtakarítanak. Az ötletes kezdeményezés eredményéről legközelebb fogunk beszámolni.

Politikai propaganda-alapunkra újabban befolyt:

Újvidéki előadás tiszteletdíja	100.-
Sz. O.-né (a londoni szavazati jogi kongresszuson való képviseltetésünk céljára)	100.-
F. P.	1.-
Zemplényi Lászlóné	10.-
(febr. 29. 30-i megtakarítás)	
Eddigi gyűjtésünk	1768.90
Összesen	1979.90

MÁRCIUSI MUNKATERV:

9-én. kedden. d. u. 6 órakor az újjvárosháza közgyűlési termében (IV.. Váci-u. 62.): MRS. CARRIE CHAPPMANN-CATT: WAR AND WOMEN. (A háború és a nő.) Jegyek 6. 4 és 2 K-ért (egyesületünk tagjainak 4, 2 és 1 K-ért) kaphatók egyesületünkben és a Bárd-féle színházjegyirodákban (IV.. Kossuth Lajos u. 4. és VI., Andrássy-út 2.) Az előadást megelőző estén, 8-án, hétfőn a Royal-szállóban közös vacsora Mrs. Chapman-Catt üdvözlésére. Kérjük tagtársainkat, hogy azon minél számosabban vegyenek részt. Jelentkezést már is elfogadunk.

12-én, pénteken, este 6 órakor egyesületünkben:

VITAÉRTEKEZLET A LAKÁSNYOMORÚSÁG MEGSZÜNTETÉSÉRŐL. Előadó: Schwimmer Rózsa.

18-án, csütörtökön, d. u. 6 órakor egyesületünkben:

MRS. CHAPMAN-CATT elnöklésével tanácskozás a londoni választójogi kongresszusról.

Temesváron: 13-án, szombaton, Mrs. Carrie Chapman-Catt, 28-án, vasárnap, Perczelné Kozma Flóra előadása.

Vidéki előadásokat tart Mrs. Chapman-Catt, azonkívül: 7-én, vasárnap Nyitra; 10-én, szerdán Nagyváradon; 14-én, vasárnap Aradon; 16-án, kedden Kaposvárott; 17-én, szerdán Pécsen; 19-én, szombaton Szombathelyen és 23-án, kedden Pozsonyban.

Megyei értekezletet tartunk Nyitrán, nyitramegyei tagtársaink kívánságára Mrs. Chapman-Catt elő-

adásával kapcsolatosan, vasárnap, 7-én, d. u. 2 órakor (Mrs. Chapman-Catt előadása előtt) fiókegyesület létesítése tárgyában.

Februári krónika. 10-én tartott szülői értekezletünk Mellemé Miskolczy Eugénia előadása alapján a gyermek szórakozásaival foglalkozott és a gyermek fantáziájából önként származó természetes játékok, egyszerű társas összejövetelek, különösen a szabadban üzhető játékok mellett foglalt állást, szemben azokkal a mesterkéltekkel, a felnőttek szórakozásait majmoló, a gyermek hiúságát, sőt kapzsiságát fejlesztő jourokkal, amelyek társaséletünk ferde szokásait a gyermekek körébe is átvisszik.

Vidéki értekezletet tartottunk 17-én; ez alkalommal Jánossy Gábor (Szombathely) és Spitzer Gyuláné (Nagytapolcsány) tartottak munkára buzdító és eszméket szolgáltató, lelkes és tartalmas előadást. Az értekezlet megvitatta az előadásokban megpendített eszméket és kivételre a következőket fogadta el:

1. a vidéki sajtó állandó informálása érdekében sajtóbizottság alakítandó, amelybe felkérendő vidéki tagsoportjaink egy-egy tagja;

2. eszméink terjesztésére minél több röpirat adandó ki; ezek költségeit hirdetéssel és csekély eladási árral igyekezzünk fedezni;

3. ahol tagtársaink buzdósága lehetővé teszi, alapítsunk vidéki fiókegyesületet;

4. számjuk február hiányzó 2 napjáról fennmaradó költségeinket egyesületünk gazdasági megerősítésére.

Külföldi vendégeink. Február 3-án DR. ROBERT MICHELS, a turini egyetem tanára, rendkívül alapos, tartalmas és lendületes előadás keretében ismertette az olasz nő helyzetét. Érdekesen mutatta ki, hogy noha az olasz törvények a nőre nézve kedvezőtlenek, a nők számának csekély túlsúlya és az olasz férfi liberális gondolkodása mennyire kedvezővé teszi helyzetét. Innen van, hogy az olasz nőmozgalom – habár munkássága sokkal kevésbé állandó, mint más országokban – egy-egy alkalommal hirtelen nagyra nő és sikerrel működik. Február 23-án DR. GERTRUD WOKER, a berni egyetem magántanára, mélyen járó és lelkesedéstől áthatott előadásban mutatta ki, miért kell, hogy a nő az államnak teljesjogú polgára legyen. Számos tagtársunk kívánságára azon leszünk, hogy az előadást legalább kivonatos fordításban közzétehessek. Fő érdeme, hogy objektíve ismerteti a nő mai helyzetének végzetesen káros hatását az emberi faj fejlődésére; kimutatja, hogy nemcsak a nő, hanem az egész emberiség érdeke sürgősen követeli a nő teljes egyenjogúsítását gazdasági, társadalmi és politikai téren egyaránt. Akik tagtársaink közül személyesen érintkeztek az előadóval. csodálhatták azt az erős szociális érzéket és bátor harckészséget, amely bámulatos harmóniába olvad egyéniségének szelíd alaptónusával és nagy tudásának biztos nyugalmával.

Külföldi meghívókat és értesítéseket nem küldünk.

A NŐTISZTVISELŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE HIVATALOS ÉRTESEI.

Postatak. 17764.
TELEFON 80-75.
Egyesületi helyiség:
VI., Andrásy-út 83.

Az egyesületek tagjai díjtalanul kapják a lapot.

MEGHÍVÓ

a Nőtisztviselők Országos Egyesülete által 1909. évi március hó 6-án a Fővárosi Vigadó összes termeibe a állasközvetítési intézménye és üdülőtelepe javára rendezendő

MŰVÉSZESTÉLYRE.

Közreműködnek: CH. RÉVY AURÉLIA operaénekesnő, DIENZL OSZKÁR zeneszerző, JÁSZAI MARI, a Nemzeti Színház tagja, ÖTVÖS GITTA, a Király-Színház tagja, RÓZSAHEGYI KÁLMÁN, a Nemzeti Színház tagja.

Hangverseny után tánc.

Kezdetre 9 órakor. A tánczenét Farkas Pali zenekara szolgáltatja. A zongorát Chmel J. és Fia cég engedi át. Jegyek ára 5 korona. Tagok és hozzátartozók részére 2 korona. Kaphatók: Rózsavölgyi és Társa zeneműkereskedésében. IV, Kristóf-tér 3, sz, és az egyesületben, VI. Andrásy-út 83.

Tagtársak! A vigalmi bizottság megtett minden tőle telhetőt, hogy az estély sikerét biztosítsa. Rajtunk áll most már, hogy ez a siker tényleg be is következze. Erkölcsi kötelessége egyesületünk minden egyes tagjának, hogy ez az estély látogatottság tekintetében még az eddigieket is felülmúlja. Legyünk ott mindnyájan, hívjuk meg családunkat és ismerőseinket is!

Tanfolyamok. Tanfolyamainkat február havában sikerrel befejeztük. A lapunk múlt számában jelzett új tanfolyamokat március elsején kezdjük meg. A jelzett tanfolyamokon kívül kellő számú jelentkezés esetén kereskedelmi számtanból is nyitunk kurzust. Jelentkezéseket sürgősen kér a titkárság.

ÖSSZEJÖVETELEK MÁRCIUS HAVÁBAN:

3-án, szerdán este ½9 órakor: Összejövetel az egyesületben.

6-án, szombaton este 9 órakor: Nagy művészestély a Vigadóban (lásd a fenti meghívót).

10-én, szerdán este ½9 órakor: Steiner Riza tagtárs előadása.

14-én, vasárnap d. e.: A M. I. É. N. K. kiállítás megtekintése; találkozás az egyesületben pontosan 10 órakor.

17-én, szerdán este ½9 órakor: dr. Besnyő Béla előadása.

24-én, szerdán este ½9 órakor: dr. Steinberger Sarolta előadása.

28-án, vasárnap d. e.: Kirándulás; találkozás pontosan ½10 órakor az egyesületben.

31-én, szerdán este ½9 órakor: Faber Oszkár előadása.

Februári Krónika. Februári munkásságunk javarészt a március 6-i művészestély előkészítése foglalta le. E mellett azonban természetesen rendes munkánk is zavartalanul haladt. – Választmányi ülésünkön 23 rendes és 8 pártoló tagot vettünk fel az egyesületbe. Ugyanezen az ülésen az iroda 42 elhelyezésről tett jelentést. Rendeztünk programszerűen 4 szerda esti összejövetelt, amelyeken Schwimmer Rózsa, Földes Béla, dr. Hollós

István, és Risztics Ilona látták el az előadó tiszttét. – Egy kirándulást is rendeztünk a főváros környékére.

Ipartörvény. A kereskedelemügyi minisztérium az ipartörvény tervezete tárgyában beadott memorandumunk egy példányát kinyomatás céljából bekérte. A törvénytervezet megvitatására hivatott szaktanácskozmányba, mely március 16-án kezdődik, egyesületünk a miniszter megkeresése alapján 5 tagot delegált.

Jubileum. Spitzer Rózsa tagtársunk január végén ünnepelte tisztviselői munkásságának tizedik évfordulóját. Ez alkalommal főnökei és kollegái egyaránt szeretettel ünnepelték. Az ünnepségből egyesületünk is kivette a részét.

Adományok. Spitzer Rózsa tagtársunk az üdülőtelep javára 20 koronát adományozott, Radvány Ella ismét 7 könyvvel gyarapította könyvtárunkat. Befizetési lapokat gyűjtöttek nagyobb számban: Blumgrund Janka és Risztics Ilona.

Tagtársainkat arra kérjük, hogy az 1 kor. tag-sági díjat havonta pontosan záveskedjenek az egyesületben lefizetni. A tagdíjhátralék gátlója minden hathatós szervezkedésnek és intézményeinek tökéletes kiépítésének.

A Gizella gőzmalom közgyűlése. A Gizella gőzmalom részv.-társ. február hó 10-én tartotta évi rendes közgyűlést megyeri Krausz Izidor dr. igazgatósági elnök vezetésével. A közgyűlés jóváhagyta az igazgatóság jelentését és elfogadta annak a tiszta haszon felosztására vonatkozó javaslatát, mely szerint nyolcvanezer korona értékcsökkenés leírása után a fennmaradó nyereségből száz-ezer korona a részvényesek között osztassék szét, – részvényenként huszonöt koronájával. Az igazgatóságnak és felügyelő-bizottságnak a közgyűlés megadta a felmentvényt, A közgyűlés berekesztése után az igazgatóság ülésezett és Katona Zsigmond ügyvezető igazgatót – vezérigazgatóvá és Lubelsky Frigyes helyettesigazgatót – kereskedelmi igazgatóvá nevezte ki.

Arad.

Egyesületi életünk e hóban igen élénk volt; minden irányban erős tevékenységet fejtettünk ki. Örömmel mondhatjuk, hogy kartársaink mind élénkebben vesznek részt

az egyesület tevékenységében. Észreveszik, látják, hogy egyesült erővel kell szövetkeznünk és meg nem szűnő, kitartó munkával dolgoznunk a nagy gazdasági harc megvívására, hogy a nőben és főleg a nőtisztviselőben ne az eszközt lássák a férfiak önző céljuk elérésére, hanem a magukkal egyenjogú és egyenrangú, embert, akinek eddig – bármely állást foglalt el, bármely hivatása volt, akár mint feleség és anya, akár mint a kenyeréért – és nagyon sokszor nemcsak a saját, hanem férje és gyermekei kenyéréért is – csak kötelességei voltak, jogai nem.

Választmányi ülésünkön – melyet az elnök lemondása folytán, kit nagy elfoglaltsága gátol tisztsége megtartásában – Bedy-Schwimmer Rózsa, egyesületünk ideiglenes elnöke vezetett, több fontos határozatot hozott. Pénztár-órákat állapított meg minden kedden és szerdán este 8-9-ig, hogy a tagok, könnyebben és pontosabban fizethessék be tagdíjaikat. Örömmel vette a választmány tudomásul a tanfolyamok és különösen a német tanfolyam haladását, mert képzett tisztviselőnek német levelezés és gyorsírás tudása nélkül nem létezhetik, és mert ha versenyt akarunk vívni férfi kartársainkkal, velük egyenlő tudással is kell rendelkezniük.

Március-havi programunk:

Március 14-én, vasárnap d. u. 5 órákor a Városháza nagytermében Mrs Carrie Chapman Catt, a nők választójogi világszövetsége elnökének előadása: „Why should women vote?” Miért kell a nőnek a választójog? címen. Egyesületünket ennél az előadásnál nagyobb esemény rendezésében valóban nem érhet. Mutassuk meg, hogy kiváló vendégünk megtiszteltetését mélyen átérezzük azzal, hogy az előadásain is élénk részt veszünk. – Vasárnapi házi összejöveteleinken, amelyeket értékes előadásokkal készülünk összekötni, minél nagyobb számban várjuk tagtársainkat.

Február 21-én Grossmann Janka, a Nőtisztviselők Országos Egyesülete ügyvezető alelnöke tartott előadást: Nőtisztviselők és modern eszmék címen. Nagy tudással, meleg lelkesedéssel és derűs humorral utalt azokra a kapcsokra, amelyek a nőtisztviselőket úgyis mint nőket, úgyis mint tisztviselőket a haladó kultúra minden mozzanatával összeköti. Nagy hatású előadása a Kereskedelmi és Iparkamara nagytermét megtöltő közönség, melynek sorában nemcsak tagtársaink, hanem Arad társadalmának minden rétege képviselve volt, lelkes elismeréssel hálálta meg. Az előadást követő vitában részt vett Faragó Jenő, Skrainka Fanny, dr. Bródy Gyula, Gedeon János, Weisz Berta stb.

Újra kérjük és buzdítjuk kartársainkat, hogy keresztülküzdvé a kezdet nehézségein, erős kézzel folytassuk tovább közös munkánkat közös célunkért! BISAM HELEN.

Nagyvárad.

Anyagi zavarok egy ideig megakadályozták egyesületünk fejlődését és haladását. Örömmel jelenthetjük, hogy a február 14-iki választmányi ülésen megoldást találtunk a nehézségek leküzdésére, úgy hogy ezután zavartalan rendszeres fejlődésnek nézhetünk elébe. A közgyűlés előkészítése során sikerült megnyernünk Agoston Péternét arra, hogy vállalja egyesületünk elnökségét. Az ő segítségével már is sikerült egyesületünk legnagyobb baját leküzdeni. Közbenjárására városunk polgármestere ugyanis egyesületünknek díjtalan helyiség átengedését ígérte meg, úgy, hogy most már nem kell irigykednünk szombathelyi, aradi és temesvári testvéregyleteinkre, amelyek mind helyiséget, fűtést és világítást kapnak városuktól. Az új helyiségben rendszeres iroda-órákat, heti összejöveteleket fogunk tartani. Minthogy eddig nem állapíthattuk meg ezeket pontosan, bővebben a napilapok útján közlünk majd. Márciusi program: 10-én, szerdán este Mrs Carrie Chapman Catt előadása „Miért kell a nőnek a választójog?” címen. Bővebben külön meghívókon fogunk közölni. Világhírű vendégünk előadásának látogatottsága érdekében fejtük ki minden erőnket, mert ez a rendezés lesz első nagyobb erőpróbánk, amely a nagyváradi publikum elé lépünk. Úgyancsak március havában tart előadást egyesületünkben Huzella

G y u l á n é. Erre az előadásra vonatkozó közelebbi tesz-teteket szintén a helyi lapok útján közlünk. Kérjük tagtársainkat, hogy mindaddig, amíg Nagyváradon van nőtisztviselő, aki még nem tagja a mi egyesületünknek, ne szüneteljenek a tagszerzéssel.

Temesvár.

Az egyesület állandó örvendetes haladását jelenthetjük e hónapban is. Dr. Herczeg tanár úr vezetése alatt megnyitottuk a magyar gyorsírás tanfolyamot, melynek 30 tanulója van. Február 8-án és 21-én a központ kiküldötte részvételével ülést tartottunk. Ezeket elhatároztuk, hogy az ügykezelés formájában szigorúan alkalmazkodunk az alapszabályokhoz. Tenner Dóra tagtársunk a gyűlések egyhangú kérésére elvállalta az állásközvetítés önálló vezetését. Kérjük tagtársainkat, hogy nála – Kereskedelmi és Iparkamara címen – jelentkezzenek, akik állást keresnek, vagy változtatni akarnak, valamint azok is, akik valamely állás-üresedésről tudnak. Úgy a pénztáros, mint a könyvtáros az egyesület vagyonának örvendetes gyarapodásáról számoltak be. Tagtársaink e hónapban is a Feministák Egyesülete szívességéből díjtalanul élvezték az egyesület előadásait. Úgy Deményné-Peisner Ella, mint Ziper-nowszky Károlyné előadásain nagy számban voltak jelen tagtársaink.

A márciusi programot még nem állapíthattuk meg véglegesen. Nagybbszabású estélyről és előadások rendezéséről van szó. Közelebbit a napilapok útján közlünk. Nagyjelentőségű esemény lesz a Feministák Egyesülete e havi programján szereplő előadás. Mrs Carrie Chapman Catt, akinek arcképe lapunk januári számát díszítette, március 13-án d. u. 6 órákor tart előadást, amelyre tagtársaink tagsági nyugtájuk felmutatása mellett Ingjenjegyet kapnak. Kérjük tisztelt tagtársainkat, iparkodjanak minden temesvári nőtisztviselőt és női kereskedelmi alkalmazottat egyesületünk részére megnyerni, mert haladásunk sikerei arra köteleznek, hogy mind intenzívebb szervezkedéssel vigyük előbbre közös ügyünket.

Szombathely.

A január utolsó felében tartott két előadás jelentős eseménye volt, egyleti életünknek. Kaufmann Adolf né kultag előadását, amelyben tudományos alapon fejtegette az evolúció törvényét, nagy közönség hallgatta végig és élvezte a nagy gonddal megszerkesztett, hangulatos előadást, amelyben rendkívüli kedélygazdaság nyilvánult meg; derűs élefilozófiát, megnyugtató, természetimádó hitvallást tartalmazott. Czeglédy Tivadar tejjgazdasági szakiskolai igazgató, aki a tejjgazdaság terén első kapacitás Magyarországon, a tejjgazdaság és tejkezelés gyakorlati kérdéseivel foglalkozott csevegésszerű, közvetlen mindvégig rendkívül érdekes előadásban, amelyet helyszüke miatt sajnálatunkra nem közölhetünk bővebben. A hallgatóság lelkesen, megtapsolta az élvezetes és tanulságos fejtegetéseket. Úgy Kaufmann Adolfnének, mint Czeglédy Tivadarnak a február 19-iki választmányi ülés jegyzőkönyvi köszönetet szavazott.

Februári működésünk legnagyobb részét a 13-iki estély előkészítése vette igénybe, amely úgy erkölcsi, mint anyagi tekintetben fényesen sikerült. Az estély közreműködőinek: Tanayné Halmi Margit, a Magyar Színház művésznőjének. Spitzer Jenőné kultagnak és Tomor Mariska rendes tagnak ezúton is őszinte köszönetünket fejezzük ki.

Márciusi programunk rövid, de annál értékesebb. Kiváló vendégünk érkezik Mrs. Carrie Chapman-Catt, a nők választójogi világszövetségének elnöke személyében, akit Glücklich Vilma a Feministák Egyesületének elnöke kísér hozzánk. A március 20-án este 8 órákor a Sabaria nagytermében tartandó előadásra, amelyen Mrs. Chapman-Catt angol, Glücklich Vilma pedig magyar nyelven fejteti, miért kell a nőnek választójog, valóságos szenzáció számba megy és mindenesetre legjelentősebb eseménye lesz egyesületünk idei szereplésének. Az előadást társas vacsora követi.

TROMBITÁS ERZSI.